

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**MEDIÁLNÍ OBRAZ
ČESKOSLOVENSKA V POLSKÉM
TISKU V LETECH 1918-1921 VE
SLEZSKU**

**MEDIA IMAGE OF
CZECHOSLOVAKIA IN THE POLISH
PRESS IN 1918-1921 IN SILESIA**

VYPRACOVALA: Tereza Petková, obor: Polština pro překladatele

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Kamila Katarzyna Przybylska

2018

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny.

V Olomouci, 26. dubna 2018

Chtěla bych poděkovat Mgr. Kamile Katarzyně Przybylské za pomoc při psaní diplomové práce, za konzultace, rady a připomínky, které mě inspirovaly.

Obsah

1. Úvod	5
2. Historie těšínského slezska 1918-1921	6
2.1 Rok 1918	7
2.2 Rok 1919	11
2.3 Rok 1920	13
2.4 Rok 1921	14
3. Mediální obraz	15
3.1 Funkce a vliv médií	15
3.2 Tisk v dobovém kontextu	17
3.3 Dziennik Cieszyński	19
5. Vývoj nálady polského obyvatelstva v Těšínském Slezsku v letech 1918-1921	24
5.1 <i>Nowożytni Husyci</i> aneb hrdinný národ český	24
5.2 <i>Rezolucja</i> aneb obrat o 180 stupňů	26
5.3 <i>Domorośli czescy bolszewicy</i> aneb předvečer konfliktu	28
5.4 <i>Dzicz</i> aneb slezská válka	32
5.5 <i>Dawniej dla króla pruskiego dziś dla prezydenta Masaryka</i> aneb období očekávání	35
5.6 <i>W przededniu rozstrzygnięcia</i> aneb ticho před bouří	42
5.7 <i>Nowy czeski bluff</i> aneb období propagandy	44
5.8 <i>Nożem, pałką i granatem</i> aneb vyhrocená agrese	47
5.9 <i>Oświadczenie</i> aneb komplikovaná diplomatická situace	50
5.10 <i>Polsce zostawiono tylko skrawki</i> aneb po rozhodnutí	54
5.11 <i>Don Kichoci i Sancho Pansowie</i> aneb ustálení	57
6. Závěr	61
7. Bibliografie	62
8. Internetové zdroje	64

1. ÚVOD

Při úvaze, o čem napíši svou diplomovou práci, jsem přemýšlela převážně o práci s historickým textem. Zaujala mě možnost přístupu k dobovému regionálnímu tisku, proto jsem se rozhodla z této možnosti čerpat. Jako zdroj jsem si vybrala *Dziennik Cieszyński*, deník vycházející v Těšínském Slezsku v meziválečném období. Situace mezi rokem 1918 a 1921 byla velmi složitou z pohledu česko-polských vztahů vzhledem k probíhajícímu boji o Těšínské Slezsko. Rozhodla jsem se tedy zaměřit na toto období a popsat jej z pohledu regionálního polského tisku, přesněji *Dzienniku Cieszyńskiego*. Pokusím se nyní popsat změny nálady polské veřejnosti v Těšínském Slezsku v průběhu let 1918-1921 na základě článků a zpráv z deníku. Provedu podrobnou analýzu přibližně tisíce dostupných výtisků. Budou mě zajímat historické události, významné politické osobnosti a obecná situace v regionu. Kromě obsahu článků a zpráv se zaměřím také na jazyk, kterým byly napsány. Cílem mé práce *Mediální obraz Československa v polském tisku v letech 1918-1921 ve Slezsku* bude zjistit, jestli se polské veřejné mínění týkající se Čechů, Slováků a Československého státu bude v průběhu čtyř zkoumaných let měnit, jak dalece a z jakých důvodů. Rovněž budu moci zhodnotit, jakých informací se slezskému obyvatelstvu v této době dostávalo a jaký mohly mít vliv na veřejné dění.

2. HISTORIE TĚŠÍNSKÉHO SLEZSKA 1918-1921

Cílem mé práce je vytvořit výklad dějin na podstavě polského denního tisku. Výsledek by měl být velmi jednostranný a ovlivněný polským veřejným míněním tehdejší doby. Než ale k tomuto zaujatému pohledu přistoupím, musím se nejdřív informovat z mnohem širšího objemu zdrojů. Čerpala jsem, pokud možno z novějších zdrojů, abych tím získala co největší časový odstup od rozebíraného tématu, ale i z těch starších, pro vytvoření podrobnějšího obrazu. Použila jsem jak české, tak i polské a jiné zahraniční zdroje, na základě kterých nyní zrekonstruji události mezi lety 1918-1921. Pokusím se být, co nejneutrálnější a vylíčit dějiny Těšínského Slezska z pohledu jak obou zainteresovaných stran, tak i vnějších pozorovatelů. Je totiž nutné rozumět, že se „jak historická, tak i ve zkoumaném období aktuální národní zkušenost Poláku podstatně liší od národní zkušenosti české.“ (Leška 1998: 17.) Z čehož vyplívá, že český čtenář *Dzienniku Cieszyńskiego*, který bude aplikovat na své chápání českou národní zkušenost, nebude moci dojít ke stejnému výsledku jako čtenář, který bude do polské národní zkušenosti zasvěcen. „Například zážitek jak z první, tak z druhé světové války je diametrálně odlišný v české a polské společnosti, a to nejen proto, že v obou případech české země nebyly a Polsko bylo, dokonce opakovaně, přímým bojištěm.“ (Leška 1998: 17.) Další faktory, jako okupace třemi různými velmocemi nebo neexistence něčeho, co by se dalo nazvat polským nezávislým státem po dobu téměř tisíce let, stály u zrodu mnoha nedorozumění s českými sousedy a následně i konfliktu. Pokud bychom použili klasifikaci Bereta a Schmidta, že existují čtyři základní typy konfliktů: sociální, organizační, mezinárodní a průmyslové, zjistili bychom, že polsko-český konflikt postupně prošel všemi z nich. Konflikt jsou totiž „všechny vztahy mezi skupinami individuí, jež obsahují protikladné cíle.“ (Znebežánek 2015: 15.) Ještě vůbec před skončením války si organizace jako *Polska Macierz szkolna* nebo *Matice česká* uvědomovaly, že musí získat převahu v šíření své národní osvěty, „dokud neskončila válka, obě strany se vzájemně ujišťovaly, že snadno společně naleznou přijatelný kompromis.“ (Zahradníček 2000: 168.) Ale i tak se obyvatelstvo začalo rozdělovat na tábory, a nejen kvůli svým názorům, komu náleží slezské důlní společnosti a hutě. Tehdy se z lokální agitační války stala válka mezi dvěma sousedními státy. „Mezinárodní konflikty mohou být od sociálních konfliktů odlišeny charakterem aktérů. Jestliže se v sociálních konfliktech střetávají třídy nebo statusové skupiny, pak v mezinárodních konfliktech vystupují zcela jasně vymezení aktéři – státy.“ (Znebežánek 2015: 14.) Tyto

bratrské válčící státy měly ale také něco společného. „Československo a Polsko byly 1. světovou válkou zrozeny a téma úspěšného válečného odboje patřilo mezi základní kameny jejich státní ideologie.“ (Zahradníček 2000: 5.) Ačkoliv se navzájem tuto ideologii snažili podkopat, pořád pravdou zůstával fakt, že se obě země zrodily ve stejném poválečném světě. „Od válečných zásluh se dlouho odvozovala prestiž předních politiků a státníků, T. G. Masaryka, E. Beneše, I. Paderewského, J. Piłsudského a řady dalších.“ Český diplomat ve Varšavě označil Paderewského za šarmantního a polský tisk zase velmi dlouho nenechal na Masaryka dopustit. Vztahy Československa a Polska byly tedy komplikované, „snaha o vyřešení těchto komplexních sporů způsobovala velké čtyřce v Paříži noční můry. Jistá míra umělosti nových státních hranic byla nevyhnutelná.“ (Kershaw 2000: 122.) Já se nyní podívám na polsko-české dějiny ve čtyřech poválečných letech podrobněji.

2.1 ROK 1918

Po říjnové revoluci v Rusku roku 1917, odcestoval T. G. Masaryk do Petrohradu, kde napsal dílo *Nová Evropa: Stanovisko slovanské*. Podle bodu dvanáct „Polský národ celý (v Rusku, Rakousku, Prusku) se spojí v samostatný stát. Bude mít vlastní přístup k moři (Gdaňsko).“ (Veselý 2013: 192.) Toto prohlášení koresponduje s třináctým bodem projevu Woodrow Wilsona z 8. ledna 1918: „Zřízení nezávislého Polska s přístupem k Baltskému moři.“ (Luňák, Pečenka: 1998: 97.) Zatímco ale podle dalšího Masarykova bodu „České země (Čechy, Morava, Slezsko) se Slovenskem budou tvořit samostatný stát. Hranice českých zemí jsou dány, neboť český stát je dosud právně samostatný stát,“ (Veselý 2013: 192.), americký program je poněkud vágnější, poněvadž prezident Wilson počítal se zachováním Rakousko-Uherska. Podle desátého bodu jeho prohlášení „požaduje pro národy Rakousko-Uherska co nejvolnější možnost autonomního rozvoje.“ (Veselý 2013: 173.) Příběh o osamostatnění obou států začíná zhruba někde tady.

„Ve dnech 8.-10. dubna 1918 zasedal v Římě kongres představitelů neplnoprávných národů Rakousko-Uherska.“ (Galandauer 1992: 83.) Veškeré národnostní menšiny žijící na území habsburské monarchie se na těchto jednáních snažily vydobýt si svoji nezávislost. Pokud byly úspěšné, mohly pak vyjednávat s jednotlivými vítěznými mocnostmi o uznání své nezávislosti. „Beneš ve Francii a

Británii, Štefánik v Itálii a Masaryk v USA jednali s představiteli tamních vlád o oficiální uznání tohoto požadavku.“ (Galandauer 1994: 83.) Aby byl nový stát uznán, musel nějakým způsobem přispět k vítězství nad Rakousko-Uherskem, Německem nebo Ruskem. V dubnu roku 1918 byla vytvořena československá legie v Itálii, 1. čs. pluk bojoval ve Francii. Československé legie také vedli tvrdé boje proti bolševickým Rusům, jejich výkon je ale těžké posoudit, protože i přes prvotní obrovské úspěchy, množství vojáků se později přidalo k nepříteli.

Pokud jde o dění na území samotných států, vření začalo již v květnu 1918. „Proběhla řada vojenských vzpour náhradních útvarů, například v Rimavské Sobotě, Trenčíně, Lučenci a Bratislavě na Slovensku, v Lublinu, Kielcích a Piotrkówě v Polsku, v Rumburku, Šumperku a v Jičíně v českých zemích.“ (Galandauer 1992: 70.) Prvomájové oslavy se poprvé konaly veřejně a staly se národními manifestacemi. „Na Těšínsku a Ostravsku se těchto demonstrací účastnili čeští a polští pracující většinou společně, manifestující solidárně za svoje národně osvobozené snahy.“ (Valenta 1961: 17.) Pokud jde o polské a české politiky, ti se také v květnu setkávají během oslav padesátého jubilea založení Národního divadla v Praze. Zde nejspíš došlo k nedorozumění nebo úmyslnému nepochopení se obou stran „Problém spočíval v tom, že obě strany si výsledek těchto rozmluv vyložily zcela opačně. Poláci tvrdí, že Češi vysloveně hovořili o poválečném rozdělení Těšínska podle etnografického klíče.“ (Zahradníček 2000: 167.) Obzvláště jsou tato slova přičítána prezidentovi Masarykovi, který tak bude po velmi dlouhou dobu polskou nadějí v mezinárodní politice. „Čeští účastníci schůzek – jak shodně tvrdí – prý však hovořili výhradně o tom, že jejich stát, který získá celé rakouské Slezsko jako historickou součást českých zemí, bude vstřícný vůči polským žádostem o úpravu hranic.“ (Zahradníček 2000: 167.) Naneštěstí žádné záznamy z jednání neexistují nebo se nedochovaly. Naopak o jednáních na Slovensku máme mnohem více informací. „Ač domácí slovenská politická reprezentace předtím akčně nepostupovala společně s českou politikou, na jaře 1918 došlo k zásadnímu posunu.“ (Veselý 2013: 175.) Česko-slovenské vztahy byly během devatenáctého století posilovány v rámci myšlenky slovanské vzájemnosti a slavjanofilství, invence byla ale převážně z české strany. „Schůzí a rezolucí Slovenské národní strany v Turčianském Svatém Martině v květnu 1918 vyšla slovenská politika z pasivity.“ (Galandauer 1992: 77)

Jaro a léto roku 1918 bylo tvořeno dalšími stávkami a hladovými bouřemi uvnitř habsburské monarchie. „V červnu roku 1918 vznikla myšlenka vytvořit ze zástupců českých politických stran kolektivní orgán, jenž by představoval vrcholnou celonárodní autoritu.“ (Galandauer 1992: 71.) Československo tak mohlo mít něco, co se již dalo nazývat prozatímní vládou. Byla sestavena podle výsledků voleb z roku 1911 a nebyl v ní žádný slovenský politik. „Předsedou byl zvolen čelný představitel státoprávně demokratické strany Karel Kramář, místopředsedou vůdčí politik strany agrární Antonín Švehla a předák Československé strany socialistické Václav Klofáč, jednatelem se stal demokrat František Soukup.“ (Galandauer 1992: 71.) Kromě toho dochází ke vzniku Národního výboru a hospodářské rady, což byl základ budoucí hospodářské a mocenské struktury. Nejdříve bylo Československo uznáno Francií a Británií, a nakonec nezávislost Československa podepsaly i Spojeními Státy. Polsko bylo ale ve Washingtonu uznáno ještě o čtyři dny dříve a Francouzská delegace také navštívila Varšavu jako první a až poté Prahu.

„Pro Polsko nastala na podzim roku 1918 situace, kterou nepředpokládali ani největší optimisté. Spor o hlavního nepřítele mezi protiruským a protiněmeckým táborem byl rozhodnut nevidaně: válku prohrálo současně Rusko, Německo i Rakousko-Uhersko.“ (Zahradníček 2000: 162.) Což byly všechny tři polské záborové mocnosti. Bylo to nečekané, protože na začátku konfliktu tyto státy stály v různých nepřátelských koalicích. „Válečné roztřepení polské politické scény na národně demokratický blok Romana Dmowského a povstalecký tábor Józefa Piłsudského se přeneslo i do mírových dob.“ (Zahradníček 2000: 162.) Bylo jasné, že kvůli své poloze mezi Německem a Ruskem, se bude Polsko muset stát mocností. Panovaly ale rozpory, jak toho dosáhnout, jakou strategii využít, a také který nepřítel je vážnější. Pro Piłsudského, který se později stal polským prezidentem, titulovaným *naczelnik państwa*, bylo nejdůležitější zabezpečit východní hranici státu před polským věčným nepřítelem Ruskem. Naopak Dmowski byl zastáncem toho, že Rusko se do deseti let rozpadne, proto v čele Polské národní rady zůstal v Paříži, a soustředil se na západní hranici s Německem. Dmowski dokonce řekl: „Těžko na světě najít jinou zemi, která by měla tak nepravidelné etnografické rozložení jako naše. Proto to Polsko trochu zmenšeme, ale udělejme z něho nějakou jednotu, která by mohla existovat.“ (Zahradníček 2000: 164.)

Říjen a listopad jsou snad nejdůležitějšími měsíci roku 1918. Rodí se samostatný polský stát a vzniká i ten český, respektive československý. „Ve dnech 29. – 30. října

1918 se ve Sv. Martinovi konaly porady politiků z celého Slovenska.“ Výsledkem byla Martinská deklarace, podle které se slovenský národ vyjádřil, že by chtěl žít ve spolenectví s národem českým. Toto spojení bylo nazýváno „sňatkem z rozumu založeným pouze na jazykové blízkosti obou národů a na subjektivní potřebě historického vyrovnání s Němci.“ (Velčovský 2014: 147.) Se vznikem nových států ale také vznikají nové hranice. „Koncem října 1918 na Těšínsku nezávisle na sobě ustavili místní činitelé polskou a českou reprezentaci.“ (Zahradníček 2000: 169.) Český Zemský národní výbor měl své sídlo v Moravské Ostravě a vznikl 29. října. Polská Národní rada vznikla o deset dní dříve přímo v Těšíně, tehdy jen s omezeným cílem „až do definitivní úpravy poměrů v polských zemích Rakouska dle myšlenek císařského manifestu a podmínek Wilsonových stříci zájmy polského obyvatelstva Těšínského Slezska a udržovat styk s nynějšími státními úřady.“ (Valenta 1961: 25.) Ale ještě do konce října stihly oba správní orgány vyhlásit převzetí moci nad celým Těšínskem, takže v jednu chvíli náleželo hned dvěma státům zároveň. Po vyhlášení Československa 28. října 1918 měli Češi možnost navrácení území podle historických hranic od poražených států jako části Slovenska nebo Německa. „Jediným sporným pohraničním územím, kde Československo nemohlo tuto metodu účinně použít, se stalo Těšínsko,“ (Zahradníček 2000: 167.) protože tam nebyl sousední stát poražený, nýbrž polský. Bylo to území, na kterém žili kromě starousedlých Šlonzáků i Němci, Češi a Poláci. Na počátku dvacátého století region zaznamenal vysoký nárůst obyvatel, kteří zde přicházeli za prací. „Do r. 1910 se počet Čechů zvýšil na 116 tisíc (27,1%), Poláků na 234 tisíce (54,6%) a Němců na 77 tisíc (18%).“ (Bakala 1992: 61.) Obecně to tedy bylo území menšin a národní boj pravidelně kulminoval při volbách a sčítání lidu. Na podzim roku 1918 panovalo v regionu napětí, obě strany se bály, že ta druhá použije sílu. Už 2. listopadu se proto zástupci obou regionálních reprezentací sešli k jednání, ale žádný z nich nedostal přesné instrukce, co má dělat. 5. listopadu tedy byla uzavřena předběžná dohoda, kterou Varšava odsouhlasila, a podle které měla situace vypadat následovně: „obě strany stanovily demarkační čáru mezi územími s českou a polskou většinou a každá spravovala svou část. Některé citlivé objekty měly společnou správu (bohumínské nádraží), v důležitých úřadech byl přítomen důvěrník druhé strany, zásadní rozhodnutí se měla provádět společně. Strategicky významný uhelný revír tato dohoda rozdělovala tak, že 26 dolů zůstalo na české straně a 10 na polské. Přes polskou část vedla také trať z Bohumína na Slovensko.“ (Zahradníček 2000: 170.) Praha tuto dohodu neratifikovala, považovala ji za dočasné řešení. Když ale 28. listopadu. polská vláda vyhlásila volby na rok 1919 a

Těšínsko bylo mezi volebními okrsky, bylo Čechům jasné, že pro polskou stranu je dohoda z 5. ledna definitivní, a proto začali vypracovávat plán na obsazení Těšínska.

2.2 ROK 1919

Soupeření Národního výboru a Národní rady o upevnění moci v regionu zvyšovalo napětí a podněcovalo k rivalitě. „V ovzduší soupeření neustávaly na Těšínsku a Ostravsku kolovat pověsti o chystaném obsazení celého Těšínska tou, či onou stranou.“ (Valenta 1961: 80.) Polské milice i armáda plukovníka Latinika dokonce v jednu chvíli umístila své jednotky podél demarkační linie, český policejní aparát zase svým sledováním zasahoval i na polské území, kde měl své agenty. Kromě toho, v lednu roku 1919 docházelo na Ostravsku i v Těšínském Slezsku k protestům, kvůli nedostatku potravin a vysokým cenám. Horníci stávkovali, což polský tisk označil jako českou provokaci, která by mohla mít za důsledek přivolání vojsk do Těšína, které by měly na oko situaci uklidnit, ale ve skutečnosti obsadit sporné území. 14. ledna Národní výbor opravdu prosí o pomoc vojenských asistenčních oddílů. „Pramenem třenic a nepokojů v revíru byla i odlišná úprava mzdových a pracovních otázek v polské a české oblasti.“ (Valenta 1961: 85.) S platností 1. ledna zavedla polská Národní rada „jednostranně zvýšenou sazbu minimálních hornických mezd, aniž se o tom dohodla s ostravským horním úřadem, jak předpokládala listopadová dohoda.“ (Valenta 1961: 85.) Čeští činitelé se domáhali na vládě rázného řešení, přidali se k nim i ředitelé průmyslových a báňských podniků.

„Vlastní tažení začalo 23. ledna pokusem Poláky přelstít. Do Těšína přijela skupina důstojníků ve francouzských, amerických, britských a italských uniformách.“ (Zahradníček 2000: 174.) Tato lest ale Čechům nevyšla, plukovník Latinik „nařídil na ráno dne 23. 1. pohotovost svých jednotek, ačkoliv v Krakově ve velitelství vojenského okruhu pokládali tyto zprávy za stejně zbytečně poplašné, jako už mnohokrát předtím.“ (Valenta 1961: 95.) Kurýr, který měl polské vládě předložit memorandum se na cestě zpozdil a poté byl zatčen, takže bylo doručeno až o celé tři dny později. Poláci tedy nebyli nijak informováni o situaci. Ještě 23. ledna ráno byl telefonicky kontaktován generál spojenecké mise Bethelémy, ale domníval se, že jde pouze o nedorozumění. „O několik hodin později zahájila československá armáda boj o Těšínsko, který trval celkem 8 dní, na české straně si vyžádal 53 mrtvých a 187 raněných, na polské 92 mrtvých a 855 raněných.“ (Zahradníček 2000: 174.) Během boje byli členové polské milice, čeští

vojáci, a dokonce i civilní osoby internováni do táborů na Moravě nebo naopak v okolí Krakova. Po nějaké době byli pak propuštěni, o počtu internovaných existují jen nepřesné informace.

„Problém rozhraničení Těšínska přerostl v závažný konflikt především proto, že se časově shodoval s pokusem Prahy a Varšavy prosadit odlišné koncepce poválečného uspořádání střední a východní Evropy.“ (Zahradníček 2000: 171.) Polská politika byla otočená na východ, respektive proti východu. Soustředila se na dobytí rozsáhlých litevských, ukrajinských a běloruských území. „Ostatně nejinak si vedl Piłsudski a polské vlády v letech 1918-1920 vůbec i v otázkách mnohem většího řádu, než byl těšínský spor a pro Polsko nesrovnatelně důležitějších, v otázce Velkopolska, Horního Slezska a přístupu k moři. Piłsudski by byl neváhal vyměnit i Gdaňsk a Pomoří za Libavu či Klapejdu.“ (Valenta 1961: 83.) S tímto pohledem se česká vláda rozhodně neztotožňovala. „Zahraniční politika Československa, kterou Masaryk v prvních poválečných letech koncepčně řídil, očekávala, že se Rusko v dohledné době konsoliduje a stane se páteří protiněmecké zóny nových států ve střední Evropě.“ (Zahradníček 2000: 161.) Jak můžeme vidět, vysoká politika byla naprosto protichůdná, a tak bylo nemožné v této chvíli jakkoliv vyjednávat. Bylo zapotřebí třetí strany.

V únoru začíná pařížská mírová konference a z malého sporu mezi dvěma sousedními státy se stává složitá politická válka, ve které je podstatný význam nových států v rámci znovuzrozené Evropy. Dne 25. února se na nátlak velmocí československé vojsko stáhlo za demarkační linii určenou košicko-bohumínskou kolejí, ačkoliv po české okupaci Těšína Edvard Beneš a Karel Kramář zástupcům velmocí v Paříži tvrdili, „že československé jednotky se nemohou stáhnout zpět, protože by tím velmi silně utrpěla autorita prezidenta a ministerského předsedy.“ (Zahradníček 2000: 186.) Zprvu se česká delegace těšila větší popularitě, ale postupně ji ztrácela, protože se její požadavky zdály spojenecké komisi trochu přehnané. Češi požadovali uhelný revír i košicko-bohumínskou kolej. Komise navíc nepovažuje samotný těšínský spor za důležitou agendu, což se nelíbí obzvláště polské straně. Rovněž další dvě podstatné menšiny v regionu, Šlonzáci v čele s Jozefem Koždoňem a Němci, měly svůj vlastní politický zájem. „Němečtí politici usilovali o neutralizaci Těšínska a případně o přeměnu celého Horního Slezska v nárazníkový stát. V tom se stanoviska blížila koždoňovcům, kteří proklamovali hlavně nedělitelnost Těšínska, vyjednávali s polskou i československou stranou a v konečné fázi konfliktu podporovali československé stanovisko.“ (Bakala 1992: 66.) 21.-27. září se

setkali zástupci Československa a Polska v Krakově. Češi požadovali rozdělení Těšínska na základě ekonomické potřeby a historických hranic, oproti tomu Poláci byli pro etnografické rozdělení. Jednání tedy ztroskotala. „V září 1919 bylo na mezinárodních jednáních rozhodnuto na Těšínsku uspořádat plebiscit.“ (Bakala 1992: 66.) Tímto oznámením začíná neslýchaná vlna násilí v regionu, situace je ještě horší než během slezské války v lednu. V následujících měsících příprav na hlasování zuří mediální válka, ve které tisk obhájí svou stranu a vyzývá k tvrdšímu postupu. „Vášeň agitací obou stran vybičovávaly do krajností. Přímo na Těšínsku docházelo k přestřelkám, vraždám, násilnostem, vypalování domů.“ (Zahradníček 2000: 174.) Situace byla neúnosná.

2.3 ROK 1920

Mezispojenecká plebiscitní komise přijíždí do Těšína až 30. 1. 1920 s předsedou Mannevillem v čele. V té době byla už situace v regionu vyhrocená a denně docházelo k násilnostem z obou stran. Do konfliktu byli zapleteni vojáci, milice i civilisté, kteří konfliktem trpěli nejvíce. „Komise vydala provolání k obyvatelstvu, v němž oznámila, že se ujímá svrchované vlády nad Těšínskem, žádala zachování klidu a přislíbila zabezpečit svobodný výkon práva sebeurčení. Československé a polské vojsko vyklidilo plebiscitní území a jejich místo zaujaly francouzské a italské oddíly.“ (Valenta 1961: 217.) Situace se ale ani v nejmenším neuklidnila. Poláci byli přesvědčeni, že spojenecká vojska byla na straně Čechů a násilí pokračovalo, docházelo také k násilnému vysídlování obyvatel a machinacím s daty ohledně počtu obyvatel a národnostního složení. „Ostatně celá Evropa se tehdy chovala k Polsku značně kriticky, obviňování z polského imperialismu bylo na denním pořádku. Důvod byl v tom, že šlo vlastně o sovětskou protiofenzívu. Koncem dubna 1920 totiž polská armáda podnikla rozsáhlý útok na Ukrajině, vcelku snadno dobyla celou pravobřežní Ukrajinu a Kyjev obsadila bez boje.“ (Leška 1998: 21.) Piłsudski odmítl mírové jednání s Moskvou a během jara se frontová linie posunula až na hranici ruské říše. Události na východní frontě pak měly přímý vliv na rozhodnutí o rozdělení Těšínska.

„Překážkou rychlého rozřešení sporu se stal nyní kupodivu váhavý postup polské politiky,“ (Valenta 1961: 253.) která si nebyla jistá, jestli je pro ni výhodnější plebiscit, arbitráž nebo případně dohoda přímo s českou vládou. „V době, kdy již Poláci nemohli počítat s německými a slonzáckými hlasy, začala polská politická reprezentace

prosazovat nahrazení plebiscitu arbitrážním rozhodnutím, na což československá strana po určitém váhání přistoupila.“ (Bakala 1992: 66.) V ten samý okamžik dochází k obratu na ruské frontě, Rudá armáda začíná postupovat a Poláci se najednou ocitají ve slepé uličce. „Není pochyb o tom, že vzhledem k pronikavě a den ze dne se zhoršujícímu vojenskému postavení Polska se octlo Československo ve Spaa v situaci nesrovnatelně příznivější.“ (Valenta 1961: 258.) Pro Československo by ještě bylo v daném momentě výhodnější vykonání plebiscitu, ale s blížícími se sovětskými vojsky se spojenecká komise rozhodla pro rychlé a rázné řešení. „Edvard Beneš poté ve Spaa inicioval společnou československo-polskou deklaraci, v níž se Praha a Varšava zavázaly podrobit se rozhodnutí velmocí o rozhraničení Těšínska.“ (Zahradníček 2000: 182.) Díky tomu do Polska mohly opět proudit vlaky s municí a zásobami, které byly do té doby blokovány na českých drahách.

Vzápětí, 28. července 1920, ohlásila rada velvyslanců rozhodnutí o vymezení hranic Těšínského Slezska. Československo získalo celý uhelný revír s důlními a železářskými závody a železniční trať společně s hlavním nádražím. Polská strana získala „významné tradiční oblasti vlnařského průmyslu a textilního strojírenství s centrem v Bílsku, několik významnějších potravinářských závodů a část kvalitních lesních komplexů.“ (Bakala 1992: 71.) Samotný Těšín byl rozdělen mezi oba státy s řekou Olší jakožto hranicí. Ještě 28. července Edvard Beneš rozhodnutí schválil a podepsal. O tři dny později je podepsal i Ignacy Paderewski. Obecně v Polsku proběhlo přijetí arbitráže poměrně klidně, pozornost byla totiž především zaměřena na vývoj válečné situace. „Poté, co byli Poláci vytlačeni z Kyjeva a Rudá armáda byla v srpnu odražena Piłsudského vojsky od bran Varšavy přineslo příměří uzavřené na podzim 1920 dohodu, jíž se posouvala polská hranice se sovětským státem dále na východ.“ (Kershaw 2000: 115.)

2.4 ROK 1921

Obyvatelstvo v Těšínském Slezsku nebylo obecně spokojeno s rozdělením. Ale nejhůř arbitráž dopadla pro Němce a Šlonzáky na tomto území. „Uvědomovali si, že tím s konečnou platností padl požadavek nedělitelnosti, na němž nejvíce lpěli a at' nyní povede česko-polská hranice kdekoliv, německý živel na Těšínsku bude v každém případě rozdělen mezi oba státy.“ (Valenta 1961: 277.) Střet o Těšínsko byl prestižním

střetem o region významný hospodářsky i strategicky i o to, který ze států je silnější. Rychlé rozhodnutí by se dalo přičíst úspěšné české diplomacii. Politickou převahu v Polsku totiž získal nakonec Piłsudski, který byl sice skvělým vojevůdcem, ale špatným politikem. „Hranice nového státu spíše odpovídaly nárokům někdejšího Polska feudálního než potřebám moderního kapitalismu. Na východě byla k Polsku připojena rozsáhlá teritoria zemědělská, obývaná jinojazyčným obyvatelstvem, hospodářsky zaostalá, částečně ú plně neproduktivní. Naproti tomu průmyslové oblasti západní byly novým rozhrančením velmi brzděny ve svém vývoji.“ (Krejčí 1958: 113.) V Roce 1921 proběhlo sčítání lidu, podle kterého žilo ve Slezsku přes 670 tis. lidí. Češi měli ve své části Slezska nadpoloviční většinu, následováni pak Němci a nakonec Poláci. V polské oblasti vévodil počet Poláků a Češi i Němci byli v menšině. Počet Šlonzáku není zaznamenán, přihlásili se k jednomu ze tří národů.

Opačné české a polské politické ambice vedly k neústupnosti ve sporu o Těšínsko, který vyústil v ozbrojený konflikt. Ale rok 1921 přinesl značné uklidnění situace. „Od počátku října 1920 byly po dvouletém roztříštění znovu sjednoceny hornické odborové organizace. Po prosincové generální stávce byla obnovena i někdejší ostravská internacionála.“ (Valenta 1961: 293.) Vznikají lokální politické strany a kvete i obchod. Pokud jde o vysokou politiku, bude ještě velmi dlouho trvat, než se česko-polské vztahy napraví. S Polskem mělo Československo vztah založený pouze „na obchodní a smírčí smlouvě a na tzv. likvidační smlouvě, řešící problémy s rozdělením Těšínska. Nikoliv však na bázi rámcové politické smlouvy. Ta sice byla uzavřena již v roce 1921, ale nebyla polskou stranou ratifikována.“ (Veselý 2013: 216.) Česko-polský vztah se znatelně mění až s příchodem a později i koncem druhé světové války, kdy oba státy v sobě naleznou vzájemnou podporu.

3. MEDIÁLNÍ OBRAZ

Ráda bych se nyní na téma nálady polského obyvatelstva ve Slezsku mezi lety 1918-1921 podívala z pohledu médií. „Zprávy mohou jednotlivé příjemce ovlivňovat různým způsobem vyplývajícím mimo jiné z jejich kognitivních vlastností, sociálních a psychických charakteristik, ale také z momentálního kontextu příjmu zpravodajského sdělení.“ (Trampota 2006: 103.) Pokusím se tedy shrnout funkci a obsah mediálních

zpráv, historický kontext v daném období, a nakonec uvedu některé konkrétní příklady práce tisku z *Dzienniku Cieszyńskiego*.

3.1 FUNKCE A VLIV MÉDIÍ

„Informace je něčím velmi závažným. Informace je totiž formotvorná, ovlivňuje náš pohled na život.“ (Brezina 2000: 69.) Informace je něco, co člověk vstřebává neustále, ať už vědomě, či nevědomě. Tisk pro nás informace koncentruje a potom předává ve formě zpráv. Je ale podstatné, jaký je obsah zpráv, které nám tisk předkládá. „Obsahy zpráv nejen vypovídají o vlastnostech médií, ale jsou i celkovou (třebaže různě pokřivenou) reflexí společenského prostředí, převládajících hodnot, názorů a idejí.“ (Trampota 2006: 59.) Redakce a čtenář se navzájem ovlivňují, redakce produkuje zprávy, které čtenáře zajímají. Zprávy mají zažitou normu, podle které se prezentovaný příběh vyvíjí a která je nastavena podle představy ideálního příjemce. „Obsahy zpravodajských sdělení jsou pomyslným průsečíkem mezi mediálními organizacemi, která je vytváří, a jejich příjemci, kteří je spotřebovávají. (Trampota 2006: 59.) Na obsah mají také značný vliv zpravodajské hodnoty, které můžeme rozdělit do několika kategorií na „časový rozměr, blízkost, konflikt, naléhavost, novost, relativitu a dopad.“ (Verner 2010: 35.) U *časového rozměru* mluvíme o dopadu na odběratele, co jim hrozí, co se nabízí. Pokud jde o *blízkost*, malá událost v regionu je podstatnější než velká událost mimo něj, s tím souvisí i *naléhavost* neboli výběr témat nebo problémů, které jsou pro odběratele relevantní a aktuální. Pokud se jedná o *konflikt*, je nutné jej citově ukotvit, aby čtenář příběh prožíval. *Novost* spočívá v tom, že je vybráno originální téma nebo je v běžném tématu prvek neobvyklosti. *Relativita* a dopad velmi úzce souvisí s charakterem odběratele. Jeden den je nějaká informace na hlavní straně a druhý den už je jen v podřadné rubrice.

Sdělení pak můžeme rozdělit podle *zpravodajských* nebo *publicistických* žánrů. „Zpravodajské žánry jsou prezentovány bez postoje jejich zpracovatele z informace. Jde o žánry: zpráva, rozšířená zpráva, zpravodajský článek, komuniké, dementi.“ (Verner 2010: 27.) Zpravodajská sdělení by neměla obsahovat žádný osobní názor a měla by podávat informace bez větších úprav po jejich přijetí ze zdroje. „Publicistické žánry mají za úkol přesvědčovat, získávat, formovat názory příjemců těchto novinářských sdělení. Typickými publicistickými žánry jsou: autorský článek, sloupek, komentář, rozhovor, reportáž, úvaha, glosa, medalion, nekrolog, portrét, fejeton, soudnička, esej, črta.“

(Verner 2010: 27.) Takováto sdělení obsahují různé přesvědčovací jazykové prostředky, které mají do určité míry moc ovlivňovat a manipulovat. „Vztah médií a moci lze promýšlet z mnoha stran. Například zda média kontrolují moc, anebo zda ji mají.“ (Brezina 2000: 40.) Média mohou být chápána jako držitel moci, ale rovněž jako její nástroj. Nebo na ní také mohou jen parazitovat. „Obecně platí, že veškerá sláva, moc a budování image politiků se uskutečňuje skrze média.“ (Brezina 2010: 7.) To vede k předpokladu, že sdělovací prostředky jsou objektivní a nakládají se svou mocí znale a zodpovědně.

Jaká je tedy funkce médií. „Funkce médií jsou rozličné – jsou zdrojem informací a orientují adresáta v jeho prostředí, interpretují předložené informace, zasazují je do širšího kontextu a napomáhají utvářet veřejné mínění, a v neposlední řadě jsou nositeli zábavy.“ (Večeřa 2015: 12.) Podílejí se také na procesu vzdělávání, jsou jakousi veřejnou kontrolou moci a spoluvytvářejí společenské postoje svých odběratelů. „Právě veřejné mínění je totiž onou vytouženou dámou, o níž politici bojují a které média našeptávají, kdo z nápadníků je ten pravý rytíř bez bázně a hany.“ (Brezina 2000: 10.) A přesně takovou roli také sehrával tisk v Těšínském Slezsku v meziválečném období, roli našeptávače.

3.2 TISK V DOBOVÉM KONTEXTU

Vynález knihtisku ve 13. století započalo novou kapitolu komunikace, která na přelomu 20. století získala formu masového tisku díky levné výrobě a rychlejší dopravě. Doprovázena byla „industrializací, urbanizací a alfabetizací, přeměnou stavovských komunit v třídně strukturované společnosti, demokratizací a zrodem moderního nacionalismu, moderních národů a národních států.“ (Večeřa 2015: 11.) Teprve v takovéto společnosti mohlo dojít k plnému rozvoji tištěných médií. „Svět na přelomu XIX. a XX. století již měl pestrý výběr novinových titulů a v nich relativně se stabilizujících žánrů zpravodajských, publicistických, zábavných, vzdělávacích i beletristických.“ (Verner 2010: 11.) Noviny se rozvíjely od počátku 17. století, později v témže století i časopisy, neperiodický tisk, knižní publikace a příležitostné tiskoviny, to vše patří mezi tištěná média. Před vznikem samostatného polského a českého státu v roce 1918 byl ale veškerý tisk omezen cenzurou. V Rakousko-Uhersku, „které bylo rozdrobeno do velkého množství států, se pravomoc centrální autority uplatňovala jen

velmi omezeně. Politické poměry neumožňovaly vznik centrální cenzurní instituce.“ (Večeřa 2015: 35.) Skutečný výkon cenzury měly v rukou jednotlivé státní orgány. Pokud jde o Těšínské Slezsko, nevýznamnějším nástrojem kontroly byla předběžná cenzura. Cenzor rozhodoval o tom, co se na stránkách tisku může objevit a co ne. Výtisk novin musel být předložen pověřenému úředníkovi, který jej opatřil razítkem nebo případně rozhodl o tom, která část textu musí být vymazána. Po vzniku samostatných států přestala sice rakouská cenzura platit, většina slezských novin ale pokračovala v autocenzuře. Ta značně souvisela také s nacionalizmem nebo ideologií daného státu. „Ideologii lze charakterizovat jako ekvivalent přebírající funkce všeobecně závazné morálky v určité fázi sociální evoluce, kdy je stále obtížnější odvozovat z existujícího světového řádu programy jednání platné jednou provždy a legitimizovat je.“ (Pavlíček 2012: 196.) Informace přejímané z tiskových kanceláří procházely jakousi ideologickou autocenzurou. *Dziennik Cieszyński* využíval nejčastěji jako zdroj *Českou tiskovou kancelář*. „ČTK vznikla v roce 1918 z pražské filiálky rakouské tiskové kanceláře. Úroveň agentury byla do II. světové války nízká, neměla ani vlastní zahraniční korespondenty jako mnohé ústřední noviny.“ (Verner 2010: 20.) Podobný vznik měla polská tisková kancelář, která vznikla v roce 1918 pod názvem *Polska Agencja Telegraficzna* v Krakově a Lvově. „Mezi válkami bylo již naprosto běžné, že tištěná média přejímala agenturní zpravodajství distribuované mezinárodními, národními, regionálními či specializovanými zpravodajskými agenturami.“ (Večeřa 2015: 174.) Veškeré zdroje byly v té době chápány jako veřejné. „Kromě toho mohl informace pro tištěná média obstarávat sám novinář jako očitý svědek události. Tištěná média získávala mnoho informací přímo, prostřednictvím dopisovatelů, mnohdy externích zpravodajů působících v regionech či na lokální úrovni.“ (Večeřa 2015: 174.) Velmi často jako články v novinách sloužily otevřené dopisy novinářů, politických postav nebo také čtenářů. „Korespondence měla své kořeny již ve středověku, pro tištěná média byla ovšem důležitá jen taková korespondence, která nabývala veřejného charakteru.“ (Večeřa 2015: 26.) Obecně také noviny čerpaly ze sebe navzájem, na regionální, národní i nadnárodní úrovni.

Většina tisku v Polsku i Československu „byla přímo v rukou právních subjektů – politických stran, což bývalo uváděno i v záhlaví tisku. Stran bylo požehnaně, měnily často názvy, ale hlavní strany zůstávaly.“ (Verner 2010: 19.) Pokud jde o tisk, ze kterých čerpal například právě *Dziennik Cieszyński*, je potřeba zmínit jak polské, tak české

noviny a časopisy. Polští demokraté Polskie stronnictwo demokratyczne „polská měšťanská a lojalistická strana z Haliče, mající vliv na část inteligence a úřednictva,“ (Zahradníček 2000: 215.) vlastnila deník *Nowa Reforma*. Stronnictwo Prawicy Narodowej, haličtí konzervativci, měli krakovskou odnož Krakowskie stronnictwo Konserwatywne, které vydávalo *Czas*. Lidovci pod vedením Tetmajera a Witose vydávali deník *Piast*, lidovci Strapiňského zase *Przyjaciel Ludu*. Stronnictwo Polityki Realnej, někdy nazývaní také ugodowcy, vzniklo „jako politická reprezentace polské konzervativní a lojalistické šlechty v ruském záboru“ (Zahradníček 2000: 218.) a vydávalo *Słowo*. V čele socialistů stál Józef Piłsudski a jejich tiskem byl *Prześwit*. Polska partia Socjalno-Demokratyczna Galicji i Śląska v čele s Daszyńskim vydávala deníky *Prawo Lidu* a *Robotnik*. Pokrokaři neboli Polskie Stronnictwo Postępowe z Haliče vydávali *Wiek Nowy* a Národní demokraté pod vedením Romana Dmowského vydávali například *Słowo Polskie* nebo *Kurier Poznański*. Češi měli podobné ekvivalenty těchto deníků. Nejvýraznějším prvorepublikovým deníkem byly *Lidové Noviny* Aloise Stránského. Mladočeši pod vedením Karla Kramáře a Aloise Rašína vydávali *Národní Listy*. Lidová strana „sdružovala realisty kolem Tomáše Garriguea Masaryka. Nebyla početná a převzala za svůj tiskový orgán *Čas*.“ (Verner 2010: 19.) Agrární strana Aloise Švehly vydávala *Venkov* nebo také *Zemědělské Listy*. Československá sociálně demokratická strana vydávala deník *Právo Lidu*, „21. září 1920 začala vydávat svůj deník levicověji zaměřená část sociální demokracie. Dostal název *Rudé Právo*.“ (Verner 2010: 19.) Národní socialisté Václava Klofáše pak vydávali *České Slovo*, místo něhož na Moravě vycházelo *Moravské Slovo* a *Ostravské České Slovo*.

3.3 DZIENNIK CIESZYŃSKI

Dziennik Cieszyński měl přízvisko „pismo codzienne poświęcone sprawom ludu polskiego na Śląsku.“ (Buława 2001: 186.) Vycházel od roku 1906 do roku 1935 a jeho šéfredaktorem byl Władysław Zabawski. Další důležitou osobností byl Franciszek Michejda, slezský politik, publicista a vydavatel. „Z jeho iniciativy vzniklo *Polskie Towarzystwo Wydawnicze*, vydávající *Dziennik Cieszyński*.“ (Polski Słownik Biograficzny, © 2014-2018.) Jan a Franciszek Michejdové byli obecně podporováni tímto deníkem, zároveň oba muži stáli společně s Józefem Londzinem v čele *Stronnictwa Ludowego*, což byla evangelická konzervativní politická strana.

Postupně jsem prošla všechna dostupná čísla *Dzienniku Cieszyńského* z let 1918-1921. Jednalo se přibližně o 1100 výtisků, jelikož za 1 rok vyšlo necelých 300 výtisků. Některé výtisky se ale nedochovaly nebo byly značně mechanicky poškozené. Místy byla čísla také těžko čitelná z důvodu slabého nebo nekvalitního tisku. V roce 1918 byl papír kvůli nedostatku často recyklován a stránkování bylo z tohoto důvodu poměrně chaotické. K drobnějším problémům s čitelností u jednotlivých zpráv a článků patřila například: slova otištěná vzhůru nohama, vytištění pouze poloviny písmen nebo chyby pramenící z rozdělení slov na konci řádků. Ještě před osamostatněním Polska byly také úseky nebo celé texty cenzurovány, takže místo nich byla pouze prázdná místa. Snažila jsem se najít veškeré články a zprávy, ve kterých byla nějaká zmínka o Čechách, Slovácích nebo Československu. Mnoho informací přicházelo z České tiskové kanceláře nebo z českého tisku, tyto zprávy pak po otištění v *Dzienniku Cieszyńském* měly prodlevu přibližně dva dny. Deník čerpal převážně z *Lidových novin*, *Slova*, *Venkova*, případně z *Rudého Práva*. Pokud jde o německý tisk, hlavními zdroji byly *Mittagspost* a *Morgenzeitung*. Speciálním případem byl polsky i nářečím psaný *Ślązak* šéfredaktora Josefa Koždoně, předsedy strany s názvem *Śląska Partia Ludowa*. „Členové hnutí se snažili o osamostatnění Slezska, odvolávali se na svou rodnou kulturu a požadovali další rozvoj.“ (Kirkor-Kiedroniowa 1988: 38.) *Ślązak* byl vnímán jako přímá konkurence a mnohokrát se můžeme setkat s útoky na tyto noviny v člancích *Dzienniku Cieszyńského*.

Forma deníku se za čtyři mnou zkoumané roky nijak dalece nezměnila. Pod titulem deníku na hlavní straně byla cena za výtisk, předplatné a za inzerát, v roce 1921 existovaly ceny jak v polských markách, tak i českých korunách, a následně adresa redakce: *Wydawnictwo Dziennika Cieszyńskiego w Cieszynie ul. Ciężarowa. Telefon 211/VIII*. Na hlavní straně vpravo byly nejdůležitější zprávy opatřené výrazným nadpisem. Po levé straně byl pak nejdůležitější delší článek, který většinou pokračoval na další straně. Rubriky se v každém čísle lišily, ale nejobvyklejšími byly tyto: *Dział gospodarczy*, *Wiadomości bieżące*, *Rzeczy czeskie*, *Sprawy Śląskie*, *Komunikat Wieczorowy*, *Rubryka Urzędowa*, *Drobne wiadomości polityczne*, *Humor i Satyra*, *Korespondencye*. Na poslední straně byla inzerce, ale do roku 1921 stoupl počet inzerátů a reklam natolik, že mnohdy inzerce tvořila téměř tři celé strany.

„Teoretici masové komunikace často mluví o tom, že masmédiá mají obrovskou moc určovat, o čem budou lidé přemýšlet.“ (Brezina 2000: 5.) Zaznamenala jsem několik různých způsobů, jakými redaktoři deníku mohli vyjadřovat svůj názor a ovlivňovat tak

názor svých čtenářů. Tím nejzřetelnějším způsobem byl samozřejmě jazyk použitý v článku, z jeho slovní zásoby a citového zabarvení bylo jednoznačně možné vyčíst názor autora. Jako příklad jsem vybrala článek *Pod uwagę Radzie Narodowej i członkom Komisji alianckiej w Cieszynie* ze dne 17. února 1919: *A tym czasem pepicy za pomocą wyżej wspomnianych renegatów zdrajców, oraz za pomocą pobłażliwych, delikatnych, łatwowiernych, lepiej powiedziawszy bawełnianych rządów polskich robią sobie co chcą. Najechali już raz zdradziecko na Śląsk i tyle narobili krzywd i szkody. Obecnie drwią sobie bezkarnie z całej Rady narodowej w Cieszynie i Komisji alianckiej i z całej Konferencji pokojowej w Paryżu. Dále se redakce projevovala pomocí *Przyp. Red.* neboli poznámek redakce. Objevují se v závorkách, označeny zkratkou nebo celými slovy a mívají čistě faktické, ironické nebo také agitační naladění: *(Bacność! Nie dajcie się балаmucić przez aneksjonistów czeskich. Zapytujcie się w gminie, co uczyniono z powyższą bezczelną odezwą. Nie dopuście do tego, aby któraś z gmin polskich miała zaprzedać się Czechom. Gdzie Ślązakowcy mają większość, kontrolujcie ich, by zdrady nie popełnili. Nie pozwólcie, by tak ważny dokument podpisywano bez uchwały gminnej. Nie pozwólcie nadużywać pieczęci gminnej. Przypisek Redakcyi.)* Ne vždy se redakce vyjadřovala formou celých vět, mnohem obvyklejší byly interpunkční znaménka v závorkách přímo v textu zprávy: (!), (?), (!!?). Obvykle byl tento způsob reakce používán při citování z jiných novin nebo u přepisu proslovů a rozhovorů. Kromě interpunkčních znamének mohl být text zvýrazněn také uvozovkami, oddělením jednotlivých písmen mezerou nebo podtržením. Velmi často také redakce pracovala s titulky zpráv. Mohlo jít o bezvýznamnou nebo neutrální zprávu, která měla zavádějící titulek. Stejně tak svou roli hrálo i umístění textů. Pod českým politickým prohlášením například o spolupráci nebo o uzavření dohody se nezhřídka objevovaly články o českých násilnostech. Nebo například 1. května roku 1920 byl na hlavní straně *Wiwat 3. maj!* a na předposlední straně velmi krátká zpráva *1. maja świętem państwowym w Czechach*. Odlehčenou možností, jak se vyjádřit mohl být také humor nebo poezie. Toto jsou *Antyczeskie dystychy* z roku 1920 od *Macieje Szukiewicze*, které shrnují česko-polské vztahy na konci slezské války:*

Polska w swoje śpichlerze wpuszcza różne szczury,

By przypadkiem ktoś nie rzekł, że brak jej kultury.

Broniąc Śląska padł Haller – ku czci bohatera

Kwartet czeski w Krakowie grosz i laury zbiera.

*By zbadać najsprawniejszą ze skarbowych maszyn
Reczcie trzos nasz obmacać, przyjeżdża pan Raszin.
Wiesz, jakiej tezy dowieść przybył Adolf Czerny?
Że Polak, choć mu w plecy wbiją nóż, jest wierny.
Bezwstydną jest pokora, co wszystko przebacza,
Niemiec odrzucił, Polak przyjął sąd Hodacza.
Gdy zbir dość już nabroił, wtedy z miną chytrą
Wszelkie spory s krzywdzonym porucza arbitrom.
Tlą jeszcze zgliszczą wojny... – jedno to pociesza,
Że wciąż „sąd polubowny“ na ustach Benesza.
„Nic nam do granic Polski – w czeskiej prasie czytasz –
„My tylko chcemy Nią mieć ruski korytarz”.
Łganiem do Rosyi – słowiańskiej winą to natury,
„Że się do niej rwą serca i ... manufaktury”.
Pytasz, czemu się gniewie na Czechów tak zaciął
Ja czechofil? – „Dlatego, żem poznał przyjaciół”.*

Obwykłym jazykovým prostředkem bylo používání rčení a ustálených slovních spojení. Nejčastěji ve smyslu poučování, ironie nebo výsměchu. Zde jsou ta, se kterými jsem se setkala v článkách o Československu: *nie wydamy naszego polskiego górnika na łup barbarzyńskiej czechyzacyi, z Czechami nie można rzucić mostu zgody, strach ma wielkie oczy, nie dopuszczalne aby nasz chleb jedli obcy, daj kurze grzędę, ona jeszcze wyżej siądzie, jak ogień z wodą nie połączy się nigdy, do czasu dzban wodę nosi, woda na młyn niemiecki, poznać przyjaciela – w biedzie, niech czeskie słońce zgaśnie, kto wiatr sieje, ten zbiera burzę, od głowy ryba śmierdzi, gruszki na wierzbie!, Czesi igrają z ogniem, ścinające krew w żyłach sceny, po pijanemu wychodzi szydło z worka, Czechosłowacy gryzła ze złości wargi i wygrażała palcom w bucie, ni pies, ni wydra, czeska kaczką jednodniówką, oko za oko – ząb za ząb, przepędzili by go iż poza 10. górę i rzekę, kramarzowcom na rękę, jabłko niezgody, obraz jakby żywcem wziętych ze stosunków polskich.* Jedním z dalších nástrojů autorů deníku je typizace a zobecňování. „Příliš často je hrubým způsobem snižováno vše české, činy jednotlivců jsou generalizovány ve spílání celému národu atd. Je nepochybné, že i tento systematický

způsob ovlivňování a zpracovávání veřejnosti působil na psychologii občanstva a měl vliv na jeho jednání.“ (Valenta 1961: 235.) Módními výrazy se v této době staly například *bolszewik* neboli „člen sovětské strany komunistické, komunista, negativně obyvatel Sovětského Svazu nebo sovětský voják.“ (Dubisz 2006: 300.) Dále pak obvykle v souvislosti s polskou vládou *ugodowiec* neboli „člověk se sklony k ustupování, kompromisům, obzvláště v politických záležitostech.“ (Dubisz 2006: 212.) Velmi používaným výrazem bylo také *koźdoniowiec* tedy člověk, který podporuje neutralizaci Slezska. Slovo je odvozeno od již zmiňovaného Josefa Koźdoně. Snad ale nejfrekventovanějším výrazem bylo slovo *szowinista*, „osoba, která diskriminuje jiné a přiřazuje si nadřazenou pozici ve společnosti.“ (Dubisz 2006: 1533.) Veškeré tyto výrazy byly ovšem také používány ve smyslu univerzální nadávky. Pokud byl někdo v tisku označen jako *bolszewik*, nemuselo to automaticky znamenat, že měl nějaké spojení s komunismem. Pomocí univerbizace také vznikají dva nové výrazy, používané v tomto období. Jsou jimi *międzynarodówka* neboli komisya międzynarodowa a *milionówka*, což byla milionová půjčka, levná státní půjčka, která byla spojená s losováním o milion marek. Některé pojmy, které se začaly nově objevovat v tisku neměly ještě jednu ustálenou formu. Stávalo se, že je různí redaktoři používali v různém tvaru a nedocházelo ke sjednocení. Názorným příkladem takovéto nejednoty může být třeba *stempowanie/stemplowanie/stępowanie banknotów* nebo slovenské toponymum *Spisz/Spiż*. Toponyma a antroponyma obecně byla vždy psána s polskou ortografií. České město Poděbrady nebo pražská ulice Na Příkopěch byly přepsány jako *Podziebrad* a *Na Przykopach*. Také přední čeští politici jako Beneš, Prokeš, Kramář nebo Rašín mohli svá jména v *Dzienniku Cieszyńském* vidět jako *Benezs*, *Prokesz*, *Kramarz* a *Rasin*. Své sousedy pak jednotlivé články a zprávy nazývaly velkým množstvím výrazů, které opět nebyly v deníku sjednocené: *Czesi*, *Czechy*, *Czesko*, *Słowacy*, *Słowaczyna*, *Słowaczyzna*, *Czeskosłowensko*, *Czesko-słoweńsko*, *Czechosłowacya*, *Czeskosłowacya*, *Czesko-słowacya*, *Czechosłowacy*, *Czeskosłowacy* aj.

5. VÝVOJ NÁLADY POLSKÉHO OBYVATELSTVA V TĚŠÍNSKÉM SLEZSKU V LETECH 1918-1921

Jak jsem již předeslala v předchozích kapitolách, provedu nyní výklad dějin, který nebude úplný a ani zcela neutrální. Naopak bude velmi zaujatý, ale také velmi zajímavý, protože jako hlavní zdroj použiji výtisky z *Dziennika Cieszyńskiego*. Pokusím se tak představit dějiny Těšínského Slezska od počátku roku 1918 do konce roku 1921 a zaměřím se na to, jakým způsobem polský tisk nahlížel na „Československý národ“.

5.1 NOWOŻYTNI HUSYCI ANEB HRDINNÝ NÁROD ČESKÝ

První polovina roku 1918. První světová válka stále není u konce a neexistuje ještě ani polský ani československý stát. Je to ale v novinách nejpozitivněji vyjádřené období, které minimálně do konce roku 1921 nebude mít obdoby. Od února až do října články týkající se českého území nebo českého národa mají téměř charakter ódy, jsou velmi nacionální a snaží se podtrhnout soudržnost Poláků s politicky velmi úspěšnými Čechy.

V lednu 1918 se o Čěších žádné známky v *Dzienniku Cieszyńském* ještě nevyskytují, ačkoliv je jasné, že oba národy jsou na Těšínském Slezsku silně zastoupeny. Stránky plní převážně informace z východní a západní fronty. Najednou se však v jediném únorovém čísle objevují hned čtyři články: *Hold posłowi Stranskyemu*, *Bóg i ojczyzna*, *Czeski podatek Narodowy* a *Ponieważ kradną wielcy panowie*. A o několik dní později se dokonce objevuje i první zmínka o „Českém Slezsku“, která ovšem není redakcí nijak komentována. Až do června se pak články o Čěších vyskytují spíše sporadicky, maximálně jeden nebo dva v jednom výtisku. Zhruba od června ale jejich frekvence stoupá a ke konci tohoto devíti měsíčního období, budou průměrně dva právě v každém čísle.

Pokud se jedná o tiskem probíraná témata, rozdělila bych je do tří kategorií. První jsou samozřejmě zprávy a články charakteru politického. I ty pak můžeme dále roztřídit na texty soustředící se na boj mezi Čechy a Němci, kterými je myšlena Rakouská nadvláda, na snahu politiků o vytvoření samostatného českého státu a na polsko-české vztahy. Poláci se snažili připodobnit k Čechům a upřímně věřili, že nový samostatný

Československý stát bude vzorem pro nové Polsko. Poněvadž Poláci i přes veškeré projevy národní hrdosti nepředpokládali s úplnou samozřejmostí, že toto Polsko opravdu vznikne. *Odpowiedź Koła Polskiego dana Czechom a Czesi do koła Polskiego* jsou dva články, které velmi dobře situaci vystihují. Poláci reagují na česká prohlášení v rakouském parlamentu a souhlasí s nimi. Češi jim později děkují za vřelé sympatie. Mají totiž společného nepřítel, a to oba národy sjednocuje. Čeští politici zahájili své tažení za samostatnost ve Vídni, kde se jejich oponentem stal ministr zahraničí Hrabě Černín, pevný zastánce jednotného Rakousko-Uherska. Celý proces, který vyústil jeho odvoláním, je možné v *Dzienniku Cieszyńském* sledovat v těchto zprávách a člancích: *Hr. Czernin przeciw Czechom, Słowa a czyny, Protest Czechów przeciw mowie hr. Czernina, Po mowie hr. Czernina, Następstwa mowy hr. Czernina, Manifestacyjny protest Czechów, Hr. Czernin – był, Manifestacja czeska przeciw Czerninow, Jedni płaczą drudzy się cieszą*. Poláci jsou jednoznačně na české straně, objevuje se i pojem *braci Czesi*, který o něco později nabyde ironického zabarvení. Po odvolání Černína následuje epizoda se samotným ministerským předsedou Rakousko-Uherska Ernstem Seidlerem: *Niebezpieczeństwa?, Dr. Seidler rozcina węzeł austriacki, Oświadczenie dra. Seidlera, Odpowiedź Seidlerowi Czesi oskarżają Dra Seidlera za naruszenie konstytucyi*. Češi jsou prohlášeni za zrádce státu, polský tisk s nimi naprosto souhlasí a je velmi nadšen projevem Českého nacionalizmu. Je možné tak sledovat podrobně vznik Československa, slovenský národ zatím ale není zmiňován samostatně. Jedná se o tyto texty: *O samodzielność Czech, Naród Czeski w walce o niepodległość Czech, Nelze mlczeti, Zakaz urządzania zebrań politycznych w Pradze, Wrzenie wśród Czechów, Czesi a rząd, Podział Czech na okręgi, Czesi wobec parlamentu, Pokazują prawdziwe oblicze, O porządek dzienny parlamentu*. Mezi množstvím českých projevů a deklarácí se ale objevují i zmínky o Těšínském Slezsku. V březnovém článku *Nelze mlczeti*, informací, že Slezsko bude českým územím, Poláci považují pouze za ukvapenou a předčasnou.

Druhým obrovským tématem je samozřejmě první světová válka a je jednoznačně možné podotknout, že *Dziennik Cieszyński* podává mnohem více zpráv o českých legiích než o výkonech polských vojáků. Je to v novinách obrovské téma, které minimálně dorovnává politické zprávy, ne-li je převyšuje. *Czesko-amerykańska armia, co wszystko przeszkadza pomyślnemu zakończeniu wojny, Oddział czesko-słowacki we Włoszech, Legion czeski we Włoszech, Minister obrony krajowej o pułkach czeskich, Uchwały wersalskie w oświetleniu prasy zagranicznej a Z Cieszyńskiego schroniska żołnierskiego*

patří převážně mezi neutrální zprávy, které z velké části pouze oznamují přesuny jednotlivých armád. Několik zpráv, které souvisejí s vojáky také patří mezi kriminální zprávy nebo sociální události, například *Z żołnierzem je miała, żołnierzowi dała*. Mnohem silnější emocionální nabití mají články o východní frontě. Rusko je nadále polským nepřitelem číslo jedna, a ještě více po bolševické revoluci v roce 1917. Bolševizmus je v tomto období stále pouze výraz pro ruské revolucionáře, v příštích kapitolách nicméně začne docházet k jeho nadužívání. Lze s jistotou říci, že díky legiím v Rusku, se Češi těšili velké přízni Poláků: *Jeńcy Czescy z Rosji jadą do Francji, Rewolta wojsk czesko-słowackich w Rosji, Wojska czesko-słowackie pobite w Rosji, Czesi obalili bolszewików na Syberyi, Japończycy i czesi na bolszewików, Zwycięstwa czechosłow. nad bolszewikami, Nowożytni husyci, Czecho-Słowacy opanowali Syberyę, Czesi w Rosji idą naprzód*. Podle těchto zpráv se Čechům na východní frontě dařilo dobře a neztráceli naději na vítězství nad bolševiky. Podotýkám, že je obecně v deníku uvedeno, že se jedná o české, případně československé, legie, nikoliv polské.

Kromě zpráv z fronty a z vídeňského parlamentu, se v deníku objevují také běžnější každodenní zprávy ze samotného Těšínska. *Czeskie serce a Niemasz to jak Czesi* jsou články hovořící o českých příspěvcích na děti. *Centralny bank czeskich kas oszczędnosci* nebo *Elektryzacja Czech* jsou zase články týkající se české ekonomiky. Narazila jsem také na jeden článek na téma, o kterém se učíme již na základní škole: *Amnestyowany Hilsner*. Podle deníku nese za hilsneriádu vinu Rakousko-Uhersko, nikoliv antisemitismus. Jen krátce zmíním, že téma židovství v celém období 1918-1921 nebude hrát nijak podstatnou roli, nebude ovšem nikdy zobrazováno v pozitivním světle.

5.2 REZOLUCJA ANEB OBRAT O 180 STUPŇŮ

Nebylo vůbec složité se rozhodnout, kde udělat tu dělící čáru mezi předešlým a tímto obdobím. Nálada vystižená v *Dzienniku Cieszyńském* se mění jako stisknutím spínače dne 15. října, kdy byla na první straně otištěna deklarace z 12. října. Knížectví Těšínské se přihlašuje k regentské vládě ve Varšavě. Tento den je prakticky považován za vznik samostatného polského státu. Naneštěstí čísla mezi 9. a 14. listopadem se nedochovala, takže symbolický vznik Druhé Polské republiky 11. listopadu nemohu nijak přesněji okomentovat. Jak jsem již ale řekla, nálada vůči českému obyvatelstvu se

mění již o měsíc dříve před tímto dnem a já nyní nastíním komplikovanou situaci v říjnu a listopadu 1918.

Na konci roku 1918 je tisk přesycen množstvím deklarácí a prohlášení. Podle článků ze dne 15. listopadu, které mluví o velmi důležité dohodě uzavřené 5. listopadu: *Deklaracja Śląska Cieszyńskiego a Śląsk Cieszyński* by hranici mezi dvěma novými státy měla tvořit řeka Ostravice, mimo jiné je zdůrazněno, že Poláci by chtěli udržet dobré sousedské vztahy s Čechy. Následuje docela protichůdný článek *Mowa posła Michejdy*, ve kterém tento národní buditel a spoluzakladatel *Dzenniku Cieszyńskiego*, prezentuje svůj názor, že Těšínské Slezsko by mělo být neutrální zónou. Také je to naposledy, kdy je zmíněna jednota Čechů a Poláků proti společnému nepříteli Rakousko-Uhersku. 19. října vzniká Rada Narodowa, polský správní orgán pro Těšínské Slezsko, jehož český protějšek Národní Výbor je založen asi o deset dní později. Další dvě deklarace následují hned po sobě *Niezawisłe, samodzielne państwo czeskie* a *Samostanowienie dla Słowaków* jsou dva zdánlivě důležité články v jednom čísle, objevují se ale ještě více než týden před daty, na které jsme zvyklí. Za vznik Československa je oficiálně uznáno datum 28. října a Deklarace slovenského národa byla podepsána 30. října. Nemyslím si ale, že lze tuto situaci pokládat za špatné pochopení informací z jejich zdrojů nebo dokonce za umělé vytváření události nebo desinformace. Naopak je důležité rozumět, že suverénní státy se formovaly postupně a každý diplomatický pokrok nebo výhra, byly považovány za přelomové. Čtenář žijící v tomto období pravděpodobně netušil, který den to vlastně samostatné Československo nebo Polsko vzniklo. Například v článku *Czesi o roli Polaków w Słowiańszczyźnie* z 18. října polský redaktor tvrdí, že český tisk jim gratuluje k samostatnému státu. Celé číslo je velmi nacionalisticky naladěné a polský tisk s entuziasmem oznamuje, že Těšínské Slezsko je nyní součástí Druhé Polské republiky.

Szowinistyczna głupota „Obrąńców Slezska”, Rada Narodowa dla Księstwa Cieszyńskiego, Zgromadzenie ludowe w Boguminie na dworcu, Śląsk powrócił do Polski, Przeciw bezpodstawowej zaborczości, Ludu Śląski, O granice Polsko-Czeską, Wiece Czeski w Orłowej, Stosunek Polaków i Czechów, Bałamutna pogłoska a také *Przysięga wójtów* jsou veškeré články, které se zabývají rozhraničením slezského území. Poprvé vyvstávají témata, která se v pozdějších číslech budou omílat stále dokola: Košicko-Bohumínská trať, území kolem Čadce, Karvinský revír a složení obyvatelstva v jednotlivých vesnicích v Těšínském Slezsku. Jak již zmíněné titulky napovídají, jde převážně o nacionalistické a částečně taky agitační texty. Polský tisk nevidí jediný

důvod, proč by Češi měli mít jakýkoliv podíl na jejich území. Objevují se rozsáhlé tabulky ze sčítání obyvatelstva z předválečného období, které poukazují na to, že počet polského obyvatelstva značně převyšuje ten český. Také bych ráda zdůraznila, že obecné naladění redakce je velmi nacionalistické a čiší z nich sebevědomí. Poté, co byl nad jejich očekávání vytvořen samostatný polský stát, se cítí skvěle a neporazitelně. Panuje velmi silná atmosféra plná hrdosti a vítězoslávy. Na zprávy hovořící o českých deklaracích nebo na články v českých novinách redakce reaguje až s výsměchem. Bez moře a v sousedství s Němci budou Češi Poláky potřebovat! Jejich výhrůžky o zabránění Slezska komentují s nadsázkou a ironií: *Niech więc Czesi zostawią Polakom to, co do tych należy* nebo také zajímavý komentář: *Po Słowaczynie nie pragniemy, choć i ona do polski należała*. V otázce Slovenska si ještě *Dziennik Cieszyński* není stále jistý, jaké stanovisko zaujmout. Poznamenává například, že Slováci si nejsou o moc bližší s Čechy než s Poláky nebo v zajímavém článku z 5. listopadu *Polska Szwajcarja* tvrdí, že v Tatrách žije především polské obyvatelstvo a jen pár tisíc Slováků. Hlavně, ať Tatry nepřipadnou Československu.

Zároveň s nadšením roste také rozčilení. Na území Těšínského Slezska se začínají objevovat vojáci, buďto vracející se fronty nebo záměrně se tam shromažďující za účelem budoucí okupace. *Gwały czeskich żołnierzy w Łazach i Rychwałdzie* byl článek, který započal dlouhou vedenou kauzu, v níž čeští vojáci účinkují jako provokatéři a vrazi, kteří střílejí do neozbrojeného obyvatelstva. Noviny incidenty trefně nazvaly jako *polowania na bezbronnych ludzi*. Byla to první kauza z mnoha, která uvedla některá módní sousloví, dá-li se to tak nazvat, a započala tak opravdovou mediální válku.

5.3 DOMOROŚLI CZESCY BOLSZEWICY ANEB PĚDVEČER KONFLIKTU

V různých zdrojích je uvedeno, že polsko-český konflikt vzniká ve chvíli, kdy se mezi volebními okrsky do polského sejmu objevuje Těšínské Slezsko. Pokud jde o *Dziennik Cieszyński*, i zde můžeme najít jistou změnu nálady. Nadšení se mění v pobouření a znechucení, vedle politických a vlasteneckých článků se objevují příběhy s osobními zkušenostmi, které pak plní rubriky: *Korespondencye*, *Wiadomości bieżące*, *Sprawy Śląskie* a *Rzeczy czeskie*. Vznikají typizované postavy jako *bezbronni ludzie*, *soldateska czeska* nebo *naród pobratymczy*, které se dosud v tak hojném počtu nevyskytovaly. Další oddíl mého výkladu tedy začíná 3. 12. 1918, v den otištění zprávy

Projekt polskiej ustawy wyborczej do sejmu, a končí osudným datem 23. 1. 1919, s předzvěstí slezské války v článku *Czeskie słońce na Śląsku*.

Mohlo by se zdát, že padesát dní je příliš krátký úsek na rozbor něčeho takového, jako je veřejné mínění. Opak je ale pravdou v tomto případě, například názory na některé vůdčí postavy, které polský tisk sledoval, se v během několika dní mění o sto osmdesát stupňů. Americký prezident Woodrow Wilson byl jednoznačně miláčkem polského tisku díky svému programu z 8. ledna 1918. Podle čtrnáctého bodu tohoto programu mělo totiž vzniknout nezávislé Polsko, které by mělo přístup k baltskému moři. Odvážila bych se říct, že polské noviny se na tuto událost velmi upnuly a na amerického prezidenta ve svých zprávách nedaly dopustit. I po vzniku dalších deklarácí a smluv se redakce stále vrací k programu z 8. ledna 1918. Ve všech těchto článcích a zprávách hraje americký prezident nějakou roli: *Wilson przyjedzie do Jabłonkowa*, *Myśmy zwycięzcy*, *Ustroń*, *Słysz ludu polski od Bałtyku po Karpaty* nebo *Koalicja poznała się już na Czechach*. Později vztah s tímto americkým prezidentem začne chladnout, nyní však platí: *Polska wolna! Słońce Wilsona!* Trochu jinak je již ale vnímán český prezident. Nabízelo by se, že prezident *zdradzieckich Czechów* bude automaticky nepřítelem číslo jedna, polský tisk ovšem Tomáše Garriguea Masaryka velmi dlouho brání a změna nastává právě v tomto období padesáti dní. *Plany Masaryka*, *Masaryk w sprawie Śląska*, *Noworoczne przemówienie a Uniwersytet Masaryka* jsou články, které českého prezidenta vystihují v pozitivním světle jako někoho, kdo neví, jaká zvěrstva se ve Slezsku dějí, protože ho nikdo správně neinformoval a kdo chce Těšínské Slezsko rozdělit podle etnografické hranice, stejně jako Paderewski. Jak se ale situace v regionu vyhraňuje, kritice se *Masaryk-wróg* už nevyhne. Z těchto titulků je změna postoje zřetelně rozpoznatelná: *Niesłuchane!*, *Karolyi wybrany prezydentem republiki węgierskiej*, *Prowokacyjne oświadczenie prezidenta Masaryka*.

Pokud se jedná o politický vývoj situace, nic se reálně nemění. Obě strany vydávají prohlášení, počínaje tím z 3. 12. 1918 o konání voleb, na které reaguje Praha, *Apel Rządu Czeskiego*, a prosí české obyvatelstvo o klid. Později namísto klidu už Praha požaduje Košicko-Bohumínskou trať a uhelnou pánev. Na tato jednání reaguje polský i český regionální tisk a začíná vést svou vlastní mediální válku. *Myśmy zwycięzcy* komentuje *Dziennik cieszyński* článek v překladu se stejným názvem z *Moravskoslezského deníku*, který je podle něj hanlivý a proti polský. Komentář je velmi emocionálně nabitý a vyzdvihuje se v něm například, že Wilson uznal polskou

nezávislost o čtyři dny dříve než tu českou, nebo že české legie toho tolik dokázaly jen proto, že většinu jejich vojska tvořili Poláci a Bělorusové. O necelý týden později se pak taktika redakce mění. Tato nová úspěšná snaha vyvolat v čtenáři lítost se bude v budoucnu projevat ve velké míře. V článku *Polacy a Czesi*, redaktor vysvětluje, proč je česká *filorosijska* politika úspěšnější. Je to tím, že Poláci měli odjakživa více nepřátel a horší situaci a Češi zase mnohem více přátel a spojenců, mimo jiné Rusů. Pojem bolševizmus se stává v této době velmi populární, ale jeho význam se postupně obměňuje. Kromě návaznosti na ruskou revoluci bude výraz *bolszewizm* stejně jako *szowinizm* v přeneseném významu znamenat bezohlednost, agresi, povýšenost nebo i brutalitu. Stane se z něj v určitých spojení jednoduše výraz pro vyjádření něčeho zlého. *Bolszewizm* se v obou těchto významech, politickém i v tom širším negativním, vyskytuje ve všech těchto člancích a zprávách: *Bolszewizm czeski*, *Niebezpieczeństwo bolszewizmu w Czechach*, *Z państwa czesko-słowackiego*, *Bolszewicy w Pradze*, *Bolszewickie praktyki w czeskich kopalniach*, *Zamach na Kramarza dziełem bolszewików*, *Brygady czesko-słowackie awangardą bolszewizmu*, *Domorośli czescy bolszewicy*, *Rosyjscy bolszewicy w Czechach*, *Po Ostrawicę*, *Obrona polski przed bolszewizmem*, *Bolszewizm i rozruchy w Czechach*. Stejně tak jsou Češi spojování s jinými nepřáteli státu Němci: *Głos z zagłębia*, *Wszechniemcy potrzebowali kopalń francuskich – wszechczesi potrzebują kopalń polskich*. Pokud jde o Slovensko, polské mínění je naopak velmi pozitivní. Z článků: *O dowóz rudy dla hut trynieckich z węgier*, *Na Słowacyzynie...*, *Z praktyk żołnierzy czeskich na Słowacyzynie*, *Czesi mają zająć całą Słowacyzynę* *Wrogi nastrój Słowaków wobec Czechom a Słowacy proszą o pomoc radę narod. w Cieszynie* vyplývá, že Slovensko bylo prakticky anektováno. Slováci nesouhlasí s českou okupací a hledají pomoc u „bratrů Poláků“, kteří k nim cítí *zupełnie bezinteresowną sympatię*.

Tyto i následující články obsahují velmi různorodou a kreativní slovní zásobu. Nadávky ještě nejsou ohrané a Poláci mají v sobě ještě dostatek humoru k vytváření ironických slovních obrátů. Některé bych ráda zmínila, poněvadž se s většinou z nich budeme nadále setkávat v budoucích časových obdobích, podělím je na dva základní tábory. Polská typizace: *robotnik polski zmuszony gwałtem*, *Ślązacy mówią polszczyzną Kochanowskiego*, *bezbronni ludzie*, *większa spokojność i rozwaga polskiego robotnika*, *łatwo zrobić z ubogich Polaków bolszewików*. Česká typizace na základě slovní zásoby: *Czechów bies*, *Czech-wróg*, *tyran Czech*, „braci” *czescy*, *miły „brat“*, *despoci czescy*,

„bratny” naród, Panowie-bracia, Pepiczki, bezczelna zakata, „miłaczkowie“ ententy, nienasycony aneksjonizm Czechów, zachwalany „raj” czeski, praktyki pruskie/staroaustryackie, prusko-systemowa polityka, średniowiecza praktyka, nowi „władcy” pełnią swe funkcje z prawdziwą „kulturą”.

Každodenní události občanů představují události souvisejí s rozložením obyvatelstva v obci Łazy: *Łazy, Próbný spis ludności w Łazach, Czy w imię solidarności Słowiańskiej?* Podle *Dzienniku Cieszyńskiego* žije ve vesnici z celkového počtu 8 tisíci obyvatel pouze 4,906 Poláků. Redaktor předpokládá, že mnoho obyvatel se ze strachu nepřiznalo. Vystrašení Poláci chtějí mít zastoupení ve vedeních obcí patřících pod Národní Výbor, ale podle Čechů je to porušení úmluvy. Je to agresivní útok vůči Polákům, kteří šli pouze v míru se svým návrhem. Takovéto archetypické souboje dobra se zlem se pak projevují v mnoha článcích vystihujících reálnou situaci ve sporném území. Dochází k potyčkám, diskriminaci, ale i k vážným střetům: *Niewczesna bezczelność lupieżca Czechów, Napaści czeskie na polskich inżynierów, Czeska wolność, Głos z zagłębia, Bolszewizm czeski, Korespondencye, Radwanice, Sucha Średnia, Ustroń, Czesi boją się teatru polskiego, Łyżbice, Falszywy rachunek czeski, Niestychane!, Kto wyrzuca urzędników z kopalni.* Jde zde buď o svědectví místních nebo o přímý popis situace. Nepřátelství je možné také vyjádřit jinými způsoby, například zesměšněním nepřítele. Následující články někdy obsahují mnohá agresivní slova, jiné jsou na druhou stranu úplně neutrální, převážně se jedná o zprávy ekonomického charakteru. Jsou ale někdy vybrány a opatřeny skandálním nadpisem, jen aby čtenářům představily český národ v tom horším světle: *Antyżydowskie rozruchy w Pradze, Czesi walczą z wojskami Mackensena, Czesi chcą zawładnąć nawet...Austrią, Czeskie wybryki w m. ostrawie, Narodni wybor w mor. ostrawie popiera paskarzy, Czesi a poczty śląskie, Pogromy w Żylinie, Plądrowanie sklepów żydowskich w Hranicach na Morawie, Rozruchy antyżydowskie w Czechach, Rewizye Czeskie w pol. Ostrawie, Wesola kaczką czeska.* Další ze způsobů vyjádření nepřátelství je velmi nejednoznačný pro každého, kdo chce být alespoň trochu neutrální. Může jít totiž buď o křivé svědectví, neodůvodněné obvinění nebo konspirační teorii, negativní komentář těchto zpráv může být tedy naprosto oprávněný. V případě *Sucha Średnia (Kradzież)* někdo ukradl českému učiteli drůbež a podle redaktora to udělali čeští vojáci, aby to poté mohli svést na Poláky. V kauze *Mor. Ostrawa 16. stycznia, Polacy z „Tieszinska“ wywołali zaburzenia w Ostrawie* Češi prý úmyslně stávkují, aby nebylo dost uhlí a došlo k nepokojům, na

základě kterých by pak české vojsko obsadilo celé Slezsko. To se ale opravdu později stalo, takže tato konspirační teorie může být pravdivá.

5.4 DZICZ ANEB SLEZSKÁ VÁLKA

Následující kapitola se nebude týkat ničeho jiného než samotné „slezské války“. Zaměřím se na období beznaděje mezi 23. lednem a 1. březnem, kdy polské sebevědomí opět začne vzrůstat. Tématem bude ozbrojený konflikt, cenzura, demarkační linie a internační tábory. Největší váhu mají osobní příběhy, zprostředkované přes rubriky *Korespondencye* a *Wiadomości bieżące*, které jsou mnohdy rozsáhlejší než *Dział Gospodarczy* nebo *Drobne wiadomości polityczne*. Tyto články s osobními příběhy jsou běžně opatřeny nadpisem s názvem obce, ve které se událost odehrála. V některých oblastech docházelo k více incidentům než v jiných, a po podrobném zpracování všech čtyř zkoumaných let jsem zjistila, že nejběžnějšími nadpisy s názvem obce nebo města jsou: *Cieszyn*, *Ostrawa*, *Łazce*, *Orłowa*, *Trzyniec*, *Sucha Średnia*, *Skoczów*, *Rychwałd a Karwina*. V rámci politických rubrik se pak mluví převážně o Praze a Varšavě. Ovšem první článek, který začíná toto čtvrté období, obsahuje neobvyklé toponymum, a tím je Afrika.

Dne 23. 1. 1919 obsadila česká vojska Těšínské Slezsko. Ohlašuje to následujícího dne *Dziennik Cieszyński* pod titulem *Czesi rozpoczęli wojnę*. Článek je samozřejmě velmi negativně citově zabarvený, částečně vyjadřuje pocity zrady, ale také potřebu nevzdat se a zvítězit. Chtěla bych tato tvrzení podpořit několika výrazy z tohoto článku, začnu již zmíněnou Afrikou. Pisatel článku tvrdí, že Češi jsou *jak kanibalskie plemiona w Afryce* a přirovnává je k Němcům. Útok českých vojsk nazývá jako *raubrittnerowska wybrava* (výprava loupežných rytířů), *walka bratobójcza*, *rozbrójniczy napad* nebo *wojna Słowiańska*. Polák je potom přirovnáván k sudetskému Němci, protože oba stojí proti stejnému silnějšímu okupantovi. Pisatel ještě dodává, že polský národ Čechům nikdy neodpustí, a že nad nimi zvítězí. Článek končí zvoláním: *Do broni!* Není divu, že veškeré články z tohoto čísla se nějakým způsobem týkají slezské války se *wczorajszym sojusznikiem*. Již pouze z titulků jde vyčíst náladu panující na sporném území: *Przebieg akcji czeskiej*, *Ultimatum*, *Gen Barthelemy chce wstrzymać wojnę*, *Odezwa do narodu polskiego dla obrony Śląska*, *Posuwanie się Czechów*, *Dzielna prawa dzielników*, *Walki w Dąbrowej*, *Przed strejkiem generalnym*, *Lojalne zachowanie się*

Rady gminnej w Cieszynie, Depesza do Masaryka i Paderewskiego, Komunikat sztabu wojsk polskich, Zimny egoizm Czechów dla węgla, Czesi chcą dowodzić że Śląsk jest czeski, Los kolei koszycko-bogumińskiej, Kongres pokojowy, Granice zjednoczonej Polski. Dovídáme se, že Češi získali bohumínský dopravní uzel i karvinské doly, že polský správní orgán *Rada Narodowa* opouští Těšín, že čeští vojáci jsou převlečeni do spojeneckých uniforem a že polští horníci chtějí protestovat proti české okupaci stávkou. Na polské straně stojí plukovník Franciszek Latinik, kapitán Cezary Heller (který umírá již 26. 1.), Milicja Polska a polská mládež. Proti nim šesti tisícová česko-slovenská armáda vycvičených profesionálních vojáků v jejímž čele stojí nenáviděný plukovník Josef Šnejdárek.

Dvacáté číslo z 25. ledna je velmi špatně vytištěno a není dobře čitelné, ale je možné vyčíst, že se deník začíná zaměřovat na jednotlivé případy české brutality. *Robotnicy trzynieccy na polu walki* je agresivní článek cílený na *wroga czeskiego*, zakončený nezvykle: *Bic! Bic!* Následují popisy mnohých násilností, kterýchž oběti jsou Poláci: *Chłopcy suscy, Plebiscyt krwi, Wiarołomstwo czeskie, Barbarzyństwo, Odezwa czeska a aresztowanie osobistości polskich.* Hlavním článkem tohoto vydání je *Sytuacya na placu boju*, podle níž se v Těšínském Slezsku právě odehrává *wojna ludowa*. Češi pod záminkou, že osvobozují Slezsko z polské okupace, útočí na bezbranné obyvatelstvo. Poláci ale vedou *bohaterską obronę a partyzantkę*, čímž se odlišují od Němců, kteří jsou vystrašení a vzdávají se. 26. ledna se měly konat volby do polského sejmu, hlavní téma dne se ale točí kolem zatýkání. Podle *Dzienniku Cieszyńského* docházelo k hromadnému zatýkání polského obyvatelstva, a to jak dělníků nebo inteligence, tak i třeba žen, dětí a starších lidí pod záminkou držení zbraně, agitace nebo jednoduše jen na něčí udání: *Aresztowania zdrajców, Aresztowanie Jezuitów karwińskich, Aresztowanie braci miłosiernych w Cieszynie.* Tisíce Poláků pak byly přesouvány vlakem na Moravu, kde byly v nelidských podmínkách drženy v internačních táborech. Velké rozčarování také panuje ze samotného českého vojska, které je na jednu stranu zesměšňováno jako neschopné a bez jakékoliv organizace, Čeští hrdinní legionáři ve skutečnosti ani nebyli Češi, ti totiž bojovali po boku ruských bolševiků. Na druhou stranu je ale vyzdvihována tvrdost a brutalita českého vojska, *rozbestiowane żołdactwo*, které stílí Poláky jako psy. Ve všech těchto článcích se českých voják vyskytuje, buď jako klaun nebo jako vrah: *Dzicz, Sytuacya na placu boju, Stan oblężenia – strajk generalny w zagłębiu, Ukraińcy wspomagają Czechów, Dzika legia, Okrucieństwa czeskie, Barbarzyństwo, Chwat*

żołnierz, Żiżkowi bojownicy, Czesi wieszają, Imperyalizm Czechów. 27. ledna noviny nevycházejí a 28. ledna jsou dva články na hlavní straně upraveny cenzurou. Podařilo se mi získat cenzurovaný i necenzurovaný výtisk. Z článku *Czesi w Cieszynie*, který mluví o hrdinské obraně Poláků a jejich podlehnutí přesile a překvapení, chybí tato pasáž: *Natychmiast po wejściu do miasta wywiesili Czesi na wieży ratuszowej chorągiew o czeskich kolorach narodowych. Zaraz też pozdzierano wszystkie orły polskie, przyczem żołnierze czescy orły te deptali, pluli na nie i rzucali do Olzy.* Důvodem cenzury mohla být buď nepravdivost zprávy nebo špatné světlo, jaké vrhala na české vojsko. Z následujícího článku *Na czas próby...* český cenzor odstranil: *Inne więc traktowanie milicyanta walczącego niż żołnierza regularnego przez wojskowe władze czeskie jest pogwałceniem praw międzynarodowych, tak samo, jak gwałciła je Austria, gdy na froncie włoskim lub rosyjskim rozstrzeliwano bez litości legionistów czesko-słowackich, mimo że znajdowali się oni pod opieką koalicji jako przedstawiciele republiki czesko-słowackiej, uznanej przez koalicje za stronę walczącą.* V tomto jediném souvětí můžeme najít hned tři základní problémy, které jsou hojně komentovány a využívány jako argumenty proti české okupaci. Fakt, že Češi porušují mezinárodní práva a dohodu z 5. listopadu, že spolupracují nebo následují Rakouský a Německý vzor, a také že se nikdy nepoučí z historie nebo svých chyb. Jsou to další stereotypy, které následují rusofilství, brutalitu a hloupost českého národa. Později se ještě objeví jeden velmi výrazný symbol a tím bude lež. Druhá cenzurovaná část článku *Na czas próby...* je trochu na jiné téma: *Z milicyi naszej jesteśmy wszyscy dumni i na równi z naczelnikiem rządu naszego w Warszawie z chlubą podnosimy ten fakt, że w tej części kraju, którą Czesi okupowali, wojna przybrała charakter prawdziwej wojny ludowej. Za fakt ten bierzemy wszyscy odpowiedzialność i żadne represje nie zmuszą nas do tego, byśmy się zaparli tego, co stanowić będzie tak chlubną kartę w dziejach naszej dzielnicy.* Tyto dvě věty poukazují na fakt, že Poláci jsou hrdí na svůj nově vzniklý stát, a že je to úděl místních obyvatel, Těšínské Slezsko udržet. Později tento aspekt lokálnosti přeroste až v nedůvěru ve svou státní diplomacii. Dalších deset dní z důvodu obsazení budovy *Dzienniku Cieszyńského* noviny nevycházejí. Následující číslo 8. 2. vyjasňuje situaci a také případ cenzury z 28.1.

V době, kdy noviny opět začnou vycházet je už po válce, respektive v noci na 31.1. je podepsáno příměří. *Dziennik Cieszyński* tedy informuje v dalších číslech o momentální situaci, v níž panuje sklíčená atmosféra obou stran: *Śląsk Cieszyński – sferą neutralną, Sprawozdanie komitetu polskiego, Wykaz wywiezionych przez Czecho-*

Słowaków, Telegramy wysłane bez skutku, Granice czecho-słowackiego państwa, Bohaterski zgon kapitana Cezara Hallera w obronie Śląska, Tekst ugody paryskiej, Protest Rady Narodowej Ks. Cieszyńskiego. To jsou hlavní témata, která popisují situaci. Z důvodu množství zpráv jsou články převážně krátké a poměrně neutrální. Česko-polská hranice byla ustálena na pařížské konferenci a Těšínské Slezsko se stalo demilitarizovanou zónou. 12. 2. přijíždí do Těšína mezispojenecká kontrolní komise, která se ubytovává v hotelu Pod Jelenem, a má za úkol sesbírat informace o situaci v regionu, podle kterých bude potom rozhodnuto o trvalém rozdělení regionu. Národní rada ale okamžitě protestuje a vznáší požadavky: *powiat Cieszyński nie miał by być zoną neutralną, wojska koalicyjne nie mają być czeskie wojska w koalicyjnych mundurach.* V této záležitosti jde jednoznačně o hrdost polského národa. 25. 2. dochází k odsunu českých pluků za demarkační linii. V následujících dnech vévodí novinám články o internovaných: *W niewoli czeskiej, Nowe aresztowania, Z martyrologii jeńców polskich w niewoli czeskiej, Na jeńców polskich w Czechach.* Je v nich vyjádřeno utrpení osob internovaných na Moravu, v novinách se objevují jejich osobní a velmi smutné příběhy, koná se veřejná sbírka na podporu internovaných, kteří byli Čechy okradeni a vyhladověni. Dochází také k mediální válce, ve které je český tisk označen jako *szowiniści czescy*, protože lže o situaci v pohraničí, dělá z Poláků místo obětí násilníky a překrucuje zprávy. Český a polský tisk navzájem od sebe přebírá zprávy a pak je komentuje. Hlavním cílem *Dzienniku Cieszyńskiego* je Moravskoslezský deník, Venkov a německý regionální tisk. Takovýto boj lze rozpoznat například v článcích: *Co uczciwi czesi sądzą o brutalnym najeździe Śląska cieszyńskiego, Potrzebne mi – więc biorę a Sprawa ślubowania.* 27. 2. vychází *Umowa wojskowa w sprawie zastosowania ugody w kraju Cieszyńskim pomiędzy Polakami a Czechami*, která pozastaví suverénní českou diplomacii a dá Polákům naději na obrácení situace.

5.5 DAWNIEJ DLA KRÓLA PRUSKIEGO DZIŚ DLA PREZYDENTA MASARYKA ANEB OBDOBÍ OČEKÁVÁNÍ

Další období je opakem toho předešlého. Během dlouhých pěti měsíců se v *Dzienniku Cieszyńém* objevuje množství různorodých zpráv, ale reálná situace se v regionu nemění. Dochází k násilnostem, osočování, osobním konfliktům a napětí střídavě vzrůstá a klesá, zatímco všichni čekají na rozuzlení komplikované situace. Budu

tedy mluvit o období mezi březnem a červencem roku 1919, kdy začínají jednání v Krakově.

Jak jsem již předznamenala, politická situace byla velmi neuspokojivá. Spojenecká komise sice dorazila do Těšína, ale zaprvé nevěděla, jak správně postupovat, a zadruhé byla silně ovlivněna českým Národním Výborem. Docházelo proto nadále ke konfliktům, ačkoliv bylo českému vojsku nařízeno přesunout se za demarkační linii. Česká propaganda hlavně zpočátku fungovala velmi dobře, a to pobouřilo polský tisk: *Czesi nie chcą dotrzymać ugody, Polacy w Ostrawie żywiołem niebezpiecznym dla państwa czeskiego, Prawdziwy stan rzeczy Czesi tają, Protest Rady narodowej przeciw nadużyciom czeskim*. Pak se ale karta začíná obracet a Čechům začíná být vytýkáno jejich imperialistické a nenasytné chování, podle něhož chtějí celou uhelnou pánev, Bohumínskou dráhu, Oravu, Spiš a vlastně celé Slovensko: *Noulens kara postępowanie Czechów wobec Polaków, Czesi tracą łaski u koalicji, Francya piętnuje Czechów jako największych okrutników*. V Paříži panuje několik různých názorů, jak situaci vyřešit, jedním z nich je konání plebiscitu, neboli veřejného hlasování. Vzniká polsko-česká spojenecká komise v Paříži, později se Paderewski setkává v Praze s Masarykem, a nakonec je rozhodnuto o jednání v Krakově.

Neobvykle často se v tomto období objevují články o československém prezidentovi Masarykovi. V některých případech jde samozřejmě o vývoj politické situace, jindy jsou to ovšem neutrální nebo dokonce i pozitivní zprávy. Masaryk je na jednu stranu českou verzí pruského krále, na druhou stranu je ale váženým státníkem, který se se svou silnou diplomacií zasloužil o vznik samostatného státu. Mezitím v ostravském revíru konečně končí stávka, kterou podle všeho vyvolali *agitatorzy czescy* ve snaze rozpoutat nepokoje, jež by byly pak záminkou pro obsazení území českými vojsky. Byla to stávka zbytečná, poněvadž zvýšení mzdy bylo stejně na programu, a navíc stávkovali jen Češi. Polský horník nestávkoval ani hodinu. 20. května pak *węglowym zagłębiem* otrásla jiná zpráva. V Łazach došlo k silnému výbuchu plynu, který zabil 110 horníků. Tisk se shoduje, že vinu nese český inženýr Goldstern, který *był tak zajęty myślą, że „czeski stat” nie może żyć bez wszystkich kopalń śląskich, że nie miał czasu dbać o to, aby górnicy żyli*. Informují o tom články: *Okropna katastrofa w kopalni w Łazach, Żniwo śmierci, Kto zawinił katastrofę w Łazach?, Niedbalstwo i nieumiejętność powodem katastrofy w Łazach, Pogrzeb ofiar katastrofy w Łazach a Prowokacja czeska nawet na pogrzebie*. Důležitým ekonomickým tématem je takzvané

stępowanie banknotów a s tím související *pożyczka przymusowa*. Jedná se o regulaci bankovek, které stále proudí do nově vytvořených států z Rakousko-Uherska. Polský projekt regulace navazuje na ten český, ale je mnohem lidštější a přívětivější. Je nutné označit marky, koruny a ruble jako polskou měnu a také snížit objem bankovek. Od vyšších obnosů se pak odečte ještě státní půjčka, menší bankovky označování nepodléhají. Následovat by mělo zvýšení hodnoty polské měny. Češi později pod taktovkou Aloise Rašína také zavádí novou zkušební měnu: českou korunu. Různé měnové a daňové reformy obou států budou často ekonomickými chybami, které vyvolají problémy s obchodováním a pašování. Zajímavá je zpráva *Stempowali czeskie banknoty*, kde obviněným není Čech nýbrž Polák. Je ale podáno vysvětlení, že onen Polák je vlastně Žid. V komplikované a stále se měnící poválečné situaci je ale velice těžké odhadnout trh. *Dziennik Cieszyński* se do spekulací nepouští, ekonomické zprávy jsou téměř úplně neutrální.

Neutrální ale rozhodně nejsou stále velmi časté články o českém útisku. Rozdělena bych je do několika kategorií na administrativní útlak, osobní konflikty a zločiny spáchané českými vojáky. Pokud jde o administrativní útlak, jedná se z velké části o česká nařízení, uplatňovaná na neutrálním území nebo také o komplikace způsobené rozdělením. V některých případech se podle mě jedná jen o problém způsobený složitou situací v regionu, podle *Dzienniku Cieszyńskiego* ale nejde o nic jiného než byrokratickou šikanu. Jedná se například o tyto články: *Czesi mają krótką procedurę*, *Nieznośne warunki pocztowe*, *Sądownictwo w rękach polskich*, *Bezprawne zarządzenie czeskie w sądownictwie Ks. Cieszyńskiego*, *Gruszów*, *Czeskie machynacje*, *Kretynizm czy prowokacja?*, *Czy umyślna szykana?* Velmi často se také osobní konflikty v jednotlivých obcích nebo městech posouvají na politickou rovinu. Může jít o české učitele nebo úředníky, kteří zneužívají nastalé situace nebo naopak o polské obyvatele, pro které nastala vhodná příležitost se vyjádřit o někom, koho nemají rádi. Nejčastěji k těmto účelům slouží rubrika *Korespondencye*, ve které můžeme nalézt otištěné dopisy: *Pan Szpaczek ma głos*, *Czech defraudantem w gazowni miejskiej w Krakowie*, *W obronie prawdy*, *Emanuel Chobot* nebo třeba *Kujawski groził*, což je článek o českém učiteli, který křičel na polské děti. Nejvážnější konfrontace byly ale za účasti *soldatesky czeskie*. Není sporu o tom, že ke konfliktům a častým provokacím docházelo. Mezi obyvateli to vřelo a přítomnost zbraní situaci jen ztěžovala. Útoky puškou nebo revolverem byly běžné, stejně tak i granáty nebo nože. Oběťmi byla polská milice, ale také civilisté, mezi

nimi muži i ženy různého věku. Docházelo také k požárům nebo k drsným potyčkám na jejichž konci byli zranění i mrtví. Nejčastějšími výrazy vyskytujícími se v těchto článcích byly *soldateska czeska*, *bolszewicy*, *mordy czeskie*, *krwawe wypadki*, *bandytyzm*, *rabunki*, *gwałty żoldactwa czeskiego*, *bestialność* nebo také *rugi*, což označovalo násilné vysídlení polských obyvatel. K takovýmto incidentům začalo docházet poté, co se v Paříži prosadil návrh o rozdělení Těšínského Slezska pomocí plebiscitu. Do prázdných domů se začali stěhovat Češi, kteří tím zvedali procento Českého obyvatelstva v oblasti. Články hovořící o konfrontacích s českými vojáky se z velké části objevovaly pod titulkem s názvem vesnice, takže se dá určit, ve kterých místech byla situace nejhorší.

Téma bolševiků je stále nekonečně aktuální. Ať se jedná o nový maďarský bolševický stát nebo o klasické označení pro český tisk, *bolszewizm* je pořád vnímán, a ještě velmi dlouho bude, jako něco negativního. Na výsluní tohoto tématu se objevuje nová postava, kterou je Alois Muna, československý politik a později i předseda Komunistické strany Československa. Polský tisk poukazuje na fakt, že bolševizmus nebyl v Těšínském Slezsku před příchodem Čechů, a existenci českého bolševizmu potvrzuje právě jeho zastoupení v československé vládě. Kromě vlády jsou bolševici ještě na úradech, kde působí problémy Polákům a taky v české armádě, která se stahuje do Slezska a vytváří napětí. Toto jsou některé z článků, ve kterých hrají hlavní roli *bolszewicy* nebo lidé, které takto polský tisk označil: *Muna czeski bolszewik grozi*, *Bolszewizm w wojsku czeskim*, *Ruch komunistyczny w Czechach gwałtownie narasta*, *Czesi wprowadzają bolszewizm do administracyi gminnej*, *Bolszewizm w wojsku czeskim II*, *Patryotyzm polski nazywają Czesi i Prusacy bolszewizmem polskim*, *Dat mi provaz*, *Rozwagi*, *Koalicya rozpoczyna wojnę z bolszewizmem*, *Bolszewizm się nie udał – jest krach żywnościowy*, *Zapowiedź proletariatu na Słowaczyźnie*, *Cały pułk czeski zdezertował*, *Czescy bolszewicy w Budapeszcie*, *Rozkład czeskiej armii*, *Bolszewizm dogorywa na węgreh*, *Bolszewicka republika w Kładnie*, *Czescy bolszewicy na Węgrzech*, *Bolszewickie Czechy*, *Apostoł chrześcijańskiego bolszewizmu w Czechach*, *Czescy wodzowie bolszewicy mianowani honorowymi prezesami Peszteńskiej Rady Żołnierzy i robotników*, *Całe Czechy okryte siecią bolszewizmu*. Objevuje se také nové populární slovo: *hrdziny*. Jde o ironické označení pro českého vojáka, odvozené od českého slova *hrdinové*.

Jedním z významných témat se stává Slovensko. Podle polských novin jsou Češi loupežníci a nájezdníci, kteří Slovensko okupují proti vůli jeho lidu. Na Slovensku

funguje přísná cenzura a bezbožní okupanti obyvatelstvo terorizují. Slováci očekávají pomoc od Poláků, které považují za své bratry, a kteří jsou jim bližší než Češi. Polská vláda by se měla o Slovensko začít vážně zajímat, Slováci totiž povstávají do boje proti svým okupantům nebo před nimi ve velkém utíkají do Maďarska a Polska. Posílají dopis Piłsudskému, protože kvůli Čechům a válce s Maďary do země neputují žádné potraviny a vojáci rozkrádají majetek obyvatelstva. Navíc hrozí nebezpečí rozšíření maďarského bolševismu a násilí. Na Slovensko se vydává ve Slezsku nechvalně známý plukovník Šnejdárek, ale brzy dochází k porážce Čechů, o čemž český tisk mlčí. Velký titulek s názvem *Katastrofa Czeska Na Słowaczyźnie* na hlavní straně 123. vydání ze dne 8. 6. mluví ironicky o legendárním hrdinství českých vojáků, kteří hromadně dezertují, a o jejich sklonu k sebechvále. Přirovnává je také k Židům nebo Prusům, přičemž jsou v porovnání s nimi polští vojáci mnohem statečnější a zdatnější. Kdyby polské vojsko obsadilo Slezsko, Poláci by určitě vyhráli. Naopak se ale děje, že čeští dezertéři, kteří utekli ze slovenské fronty, se shromažďují na hranicích s Polskem. Po vpádu maďarských revolucionářů na Slovensko, vyhlásí 20. června komunistický politik Antonín Janoušek takzvanou *Slovenskou republiku rad* s hlavním městem v Prešově. Již na začátku července ale maďarská vojska tuto novou republiku opouští a území je opět v rukou Čechů, nikoli Čechoslováků. Poláci toto české vítězství považují pouze za válku papírovou a za nezasloužený triumf. Toto jsou veškeré články a zprávy zabývající se konfliktem na Slovensku: *Na Słowaczyźnie nadchodzi burza, Słowacy czekają polskiej pomocy, Pozdrowienie dla braci, Przed kontrarewolucją na Słowaczyźnie, Czesi na Słowaczyźnie, Czesi zbijają trumę dla całej Słowaczyźny, Czeskie panowanie na Słowaczyźnie, Plan kampanii przeciw Węgom, Bitwa koło Preszburga, Zapowiedź dyktatury proletariatu na Słowaczyźnie, Słowacy Proszę Piłsudkiego o pomoc, Czesi opróżnili Koszyce, Gwałtowny napór węgierski na Słowaczyźnie, Pułkownik Szejdarek poszedł na Słowaczyźnę, Czesi stracili Wszelki mir u ludu słowackiego z powodu swej bezreligijności, Pogrom Czechów na Słowaczyźnie, Katastrofa czeska na Słowaczyźnie, Sytuacja na Słowaczyźnie, Na szlakach odwrotu czeskiego na Słowaczyźnie, Słowaci masami uciekają do Polski, Preszów stolicę nowej republiki na Słowaczyźnie, Szczegóły o Janouszku, Ze Słowaczyźny..., Czesi gromadzą wojska na Śląsku, Madziary opuszczają Słowaczyźnę, Gwałty czeskie na Słowaczyźnie.*

Zatímco se Poláci ztotožňují se Slováky, Češi navazují podobný vztah s Ukrajinou, což samozřejmě vyvolává negativní emoce. Z počátku je tento česko-

ukrajinský vztah založen na ekonomické a vojenské výpomoci v polsko-ukrajinské válce. Z Čech do Ukrajiny putují vojáci a slezské uhlí, obráceně zase nafta. Naneštěstí pro Čechy, Poláci porazili Ukrajince a ti ztrácejí cenný zdroj nafty: *Paktowali Czesi z Ukraincami, dostarczali im broni, żywności, węgla, oficerów dla band łupiących i mordujących ludność polską w Galicyi wschodniej, wyciągnęli już łapy po zagłębie naftowe i pewni byli, że już mają – gdy nagle spadła jak burza ofenzywa polska, Borysław nasz i nafta nasza*. Tato událost pak viditelně ovlivnila český automobilový průmysl. Podle *Dziennika Cieszyńského* ale panuje podezření, že mezi těmito dvěma státy existuje ještě nějaká další nekalá domluva. Z počátku se zdá, že jde jen o jakousi konspirační teorii, v čísle z 9. 7. je ale důležitá informace, že došlo k připojení Zakarpatské Ukrajiny, jiným názvem Podkarpatské Rusi, k Československu.

Na jednu stranu jsem zaznamenala mnoho nenávistných článků, popisujících brutalitu a krutosti, které Češi konali, na druhou stranu je vyvažovalo stejné množství článků ironických a zesměšňujících. Narážely na českou inteligenci, neschopnost nebo odvahu. Redaktoři používali výrazy jako: *komedyja czeska, pusty śmiech człowieka bierze, jak sztuczna jest agitacja szowinistów czeskich, nie ma chyba zakątka ziemi, gdzie nie byłoby jakiegoś Czecha* nebo *w Czechach tracą oni grunt pod nogami a na Słowaczyźnie już go stracili*. Někdy se vyloženě jedná o zesměšňující článek, jindy jde pouze o ironickou poznámku u nějaké politické zprávy. Jako příklad bych uvedla tyto články: *Czem Dmowski pobił Kramarza, Czeska inteligencja podczas najazdu, Czesi robią reklamę, Epizod z bitwy pod Skoczowem, „Procz se tak namahate?“, Nie ma nad chytrość czeską, Skandal spirytusowy w Cieszynie, Narodnimu wyboru potrzeba szpiclów, Czeskie marzenia a rzeczywistość, W czym „robią” czescy ministrowie, Przedwczesny tryumf czeski, Czesi coś kują..., Czego im się nie zachciewa, Fantazyje czeskie* a jiné. Zajímavé je, že kromě běžných ironických článků jsem narazila také na uměleckou tvorbu, inspirovanou událostmi v regionu. Může jít na příklad o polský překlad české politické básně J. S. Machara *Ja i Los*.

JA:

Chciałbym doczekać jasnych dni

Gdy się marzenia spełnią mi,

Gdy w słońcu lud mój pocznie żyć!

LOS:

*W tych Czechach? W ziemi szczywanym lotrów,
Lokai głupich, podłych lotrów –
Chciałżebyć nieśmiertelnym być?!?*

Nebo je možné si přečíst ryze polskou tvorbu od anonymního autora pod titulem *Gorzkie słowa na tematy współczesne*. Jedná se o několik básní pravděpodobně od různých autorů, které jsou adresovány Čechům, Ukrajincům, Národní Radě nebo třeba Masarykovi. Jako příklad jsem vybrala krátkou báseň o Kramářovi a Moskvě:

*W czasie wojny pan Kramarz z Moskwą się przyjaźnił
I w carskie jarzmo szczerze pragnął Czechów wtłoczyć,
Lecz spostrzegłszy nierychło, że się tylko błaźnił,
Obliczył, że korzystnej – do Paryża zboczyć.
Więc, zamiast swoim bratrom z Carami ugodę,
Przywiózł tylko do Czechów moskiewską metodę –
I teraz polityka, gdzie się jeno zdarzy,
Na Orawie, na Śląsku, na Węgrzech kramarzy.
Dokoła tylko siejąc kłamstwo i gałganieństwo, –
Tak trudno z cudnej ziemi tworzyć własne państwo.*

Fantasii, jak zesměšnit politiku nebo český národ se meze nekladou. Narazila jsem taky na jeden vtip a také humor vycházející z takzvaných *faux amis*. V tomto případě se možná jedná o smyšlené situace, ale je taky pravděpodobné, že se opravdu udály. Nejdříve bych ráda uvedla vtip, který má nadpis *Czechom na Śląsku* a začíná přesně tak, jako každý běžný vtip:

*Raz chłop pyta złodzieja: co to wolność znaczy, bo widzę, że ją każdy pojmuje inaczej?
– A jednak jest to rzeczą bardzo zrozumiałą: mogę zabrać twe kury, gęsi i prosięta, a gdy się uda – nawet twój dobytek cały.
– Już rozumiem. A wolno łeb tobie roztrzaskać?*

Následující historky s *faux amis* jsou podle mého názoru minimálně k pousmání. Pět takových historek se objevuje ve 46. výtisku pod titulem *Z humorystyki okupacyjnej*. Jde samozřejmě především o zesměšnění českých vojáků, ale k nedorozumění v těchto

krátkých příbězích dochází na obou stranách: *Na pewnej farze szukali żołnierze czescy za bronią. Kiedy przeszukali pokoje, chcą iść na strych. Przechodzili właśnie koło drzwi prowadzących na strych, co jeden z nich zauważył i woła na towarzyszy: „Tadi je pũda!“ (tzn. tu jest strych!) A oprowadzający ich Polak odzywa się oburzony: „Tj. fara, to wcale nie buda!“ – Gdy zaś uszli ze strychu, nie zapomnieli o piwnicy i pytają oprowadzającego: „Gde mate sklep? – Gdzieżby się na farze wziął sklep, sklep jest zaraz w sąsiedztwie!“ – brzmiała odpowiedź.*

Na závěr bych chtěla ještě poznamenat, že zadní strany novin vždy tvoří inzeráty, oznámení a reklamy. Tato sekce se postupem času zvětšuje, v roce 1918 tvořila pouze třetinu strany, v polovině roku 1919 už mnohdy i více než celou jednu stranu. České reklamy se v této sekci prakticky neobjevují, ale v dubnu roku 1919 se pravidelně vyskytují hned dvě. Jedna na *Czeski Union Bank – filia w Cieszynie* a druhá na směnárnu *p. Dobrowolskiego*, která nabízí výborný kurz za *czeskie stemplowane korony*.

5.6 W PRZEDEDNIU ROZSTRYGŃCIA ANEB TICHO PŘED BOUŘÍ

Svou další kapitolu začínám ve chvíli, kdy jsou zahájena česko-polská jednání v Krakově a ukončím ji těsně před rozhodnutím o plebiscitu. Toto krátké období mezi 21. 7. a 11. 9. je umírněnější než to předchozí. Články *Dzienniku Cieszyńskiego* jsou v průměru mírnější a zároveň ustávají ozbrojené incidenty na území Těšínského Slezska, neznamená to ale, že oba zmiňované národy žijí spolu v míru a naprostém souladu. Přiblížím teď některé kauzy, které zabíraly hlavní stránky novin.

V období od 18. 7. do 8. 8. čteme v *Dzienniku Cieszyńském* o česko-polských jednáních v Krakově: *Rozpoczęcie konferencji czesko-polskiej w niedzielę, Powitanie delegatów czeskich w Krakowie, Udział Paderewskiego w rokowaniach czesko-polskich jest możliwy, Nie dać polskiej ziemi!, Konferencya polsko-czeska w Krakowie, Czy Czesi myślą o ugodzie czy o wojnie?, „I take from you?“, Napięcie w Krakowie, Z konferencji Krakowskiej, Ponowna propozycja plebiscytu na Śląsku z ustępstwami gospodarczemi, Lepiej porozumieć się, Czesi o konferencji krakowskiej, Czesi chcą płacić Górny Śląskiem za Śląsk Cieszyński, Zerwanie układów krakowskich przez Czechów, Jak usprawiedliwiali Czesi odrzucenie plebiscytu w Cieszyńskiem?, Szczegóły z obrad konferencji krakowskiej.* Z těchto zpráv a článků vyplývá, že se v Krakově sešly delegace z Prahy i Varšavy, aby rozhodly o budoucnosti Těšínska. Prezidenti obou států nebyli na

konferenci přítomni. Z polské strany padl návrh na plebiscit neboli na rozhodnutí pomocí referenda. To ale česká delegace odmítla a jako důvod uvedla, že podle Wilsonových bodů by hranice nově vzniklých států měly být založeny nejen na národním složení, ale také na možnosti kulturního a ekonomického rozvoje. Plebiscit by znamenal určení hranice pouze z etnografického pohledu. Poté již ke shodě obou stran nedochází a jednání jsou ukončena. Delegáti budou dále působit z hlavních měst obou států, než se přesunou do Paříže, kde o ustálení hranice bude rozhodovat spojenecká mírová komise.

Štafetu tedy přebírá opět Paříž. Zprávy z konference ve velké míře zprostředkovává Československá tisková kancelář, a *Dziennik Cieszyński* zprávy buď přejímá přímo od ní nebo až z českého tisku například z Lidových novin nebo Moravskoslezského deníku. Zpoždění zpráv činí jeden až tři dny podle toho, z jakého zdroje jsou čerpány. Někdy může jít také o telegram z Varšavy nebo přímo z Paříže. O průběhu rokování se dovídáme takto: *O losie Śląska Cieszyńskiego rozstrzygnie komisya w Paryżu, Jak Czesi klamią w Paryżu, Pomyślny zwrot w sprawie Śląska Cieszyńskiego, W przededniu rozstrzygnięcia, Rozstrzygnięcie w sprawie Ciesz. nastąpi w myśl życzeń polskich, Tusar o Cieszyńskiem, Czesi protestują, Francuska wiadomość o rozstrzygnięciu w sprawie cieszyńskiej, Czesi publikują dokumenty swych układów z koalicją, Nowa komisya entente'y w Cieszynie?, Masaryk o sprawie cieszyńskiej, Falszywa polityka czeska, Czeskie wiadomości o zamianie komisyi, Ostatnie wiadomości z Paryża.* Česká výprava vyjádřila svou invenci a snahu vyřešit spor co nejdříve, a že by souhlasila i s plebiscitem. Na to polský tisk reaguje tak, že Češi lžou, poněvadž v Krakově plebiscit rázně odmítli. Prezident Masaryk se sice vyjádřil proti referendu, ale i přesto komise rozhodla právě o tomto řešení sporu. Spojenecká komise v Těšíně bude sbírat potřebná data a podle nich určí kdy a jak by se hlasování mělo konat. O některých oblastech již ale bylo rozhodnuto přímo v Paříži a článek *Ostatnie wiadomości z Paryża* podává tyto informace: *Niestety południowo-zachodnia część powiatu politycznego cieszyńskiego przyznana jest Czechom. Powiat frysztacki z wyjątkiem Pietrzwałdu przypada Polsce bez żadnego plebiscytu. Z powiatu frydzieckiego tracimy niestety Gruszów.* Pokud jde o násilnosti v samotném Těšíně, ty v tomto důležitém období buď přestávají nebo o nich deník nepíše. Výjimkami jsou články z rubriky *Korespondencye*, ve kterých jde převážně o osobní spory jako v případech *Jak się na to zapatruje dr. Cakrt, Naduczitel Bura z Mostów czyli fiasko w Pradze, Jak garncarz z Toszonowic przeprowadza podział ziemi* nebo *Burmistrz czeski bandyta.*

Titulním stranám sice vévodil Krakov a Paříž, důležitým tématem ale stále bylo Slovensko. Polská role na tomto území začala být vážnější, protože se mluvilo převážně o Oravě a Spiši, o územích, na kterých byla značná polská menšina: *Powstanie polskiej ludności na Spiszu, Sejm przeciw gwałtom czeskim na Spiszu i Orawie*. Stále také roste polsko-slovenské cítění, v článku *Czeski raj na Słowaczyźnie* jsou Slováci přirovnáni k Polákům na základě toho, že oba národy mají zkušenost s okupací. Poláci s tou německou a Slováci s tou Českou. Navíc když se oba okupační národy spojí, jako je napsáno v článku *Czechy i Niemcy w przymierzu?*, Poláci konstatují, že dát Slovensko Čechům byla chyba, protože zrada je pro Čechy hlavní zbraní.

5.7 NOWY CZESKI BLUF ANEB OBDOBÍ PROPAGANDY

Další oddíl výkladu tvoří časový úsek od rozhodnutí o plebiscitu 11. 9. 1919 po příjezd plebiscitní komise 30. 1. 1920. Jedná se o poměrně nestabilní a nacionalistické období plné konfliktů, jak politických, tak i osobních. Hlavními tématy budou propaganda, násilné vysídlování, Slovensko, česká politika, ekonomika a samozřejmě plebiscit. Mediální válka je v plném proudu a deník se zaměřuje i na jednotlivé české politiky nebo strany. Ekonomické dopady mezinárodních i národních politik se naplno projevují v běžném životě občanů, a proto se o nich také častěji v *Dzienniku Cieszyńském* dočítáme. Důležitou novinkou je také kritika na účet polské vlády, do té doby něco naprosto nemožného z důvodu propagandy.

Neznamená to ale, že by nacionalistická propaganda nějak ustupovala kritice. Je nutné také podotknout, že samotné slovo „propaganda“ ještě není pouze negativně zabarvené slovo. Úřad propagandy podává zcela běžně oznámení nebo inzeráty v novinách. Články povzbuzující národní hrdost a sebevědomí byly v tomto období důležité, protože národnostní složení v regionu bude brzy hrát velmi důležitou roli. *Rodacy i rodaczki!, Do wszystkich, Rodacy!, List otwarty do narodów koalicyi w sprawie Polski* nebo *Precz linią demarkacyjną* jsou články, které nám po obsahové stránce nedávají žádné nové informace. Jejich forma ale povzbuzuje národní cítění a sebevědomí, které je potřebné jako obrana proti čechizaci. K násilnostem a incidentům stále dochází, články s názvy jednotlivých vesnic, jenž indikují české zločiny, jsou stále přítomny v každém vydání deníku. Pokračují také takzvané *rugi*, neboli násilné vysídlování polských obyvatel. Jako příklad bych ráda zmínila kauzu, která poukazovala

na českou brutalitu. Kauzu patnáctiletého chlapce Kohutka, který byl zadržen poté, co byl u něj nalezen výtisk *Dzienniku Cieszyńského*. Chlapec byl popsán jako *biedne chorowite wyglądzzone dziecko*. Kohutek byl po několika dnech propuštěn, ale nebyl jediným zadrženým chlapcem. K zatýkání docházelo nadále, zadržená osoba pak byla obvykle zmíněna v tisku: *Bezprawne przyaresztowanie przez Czechów woźnego sądowego, aresztowania za linią demarkacyjną* nebo *Ciągle aresztowania*. Zaznamenala jsem v tomto období také poměrně vysokou kreativitu, pokud jde o vyjádření nenávisti nebo zesměšnění Čechů. Zde jsou některá slovní spojení, která mne zaujala: *przed rokiem zrodziło się to dziwo – sztat czesko-słowacki, ten rok czeskiego sąsiedztwa obstoi za dziesięć wieków naszej starej znajomości, zdradzieckie czeskie srebrniki, czeskie figle, Czesi – klowni Europy, czeska kaczką jednodniówka, fałszywa karta – karta czeska, przegniła ta republika, zgnilizny jest tam wiele, Panama czeska, raczej z dyablem aniżeli z Czechem, gorzej niż za czarno-żółtej ery, uderzyli na trwogę czescy gwałcicieli i biją z teatralnym rozmachem w wypróbowane dzwiny kłamstwa i zdrady*. Najít zajímavý proti český článek tedy nebylo těžké, začalo se ale také střílet do vlastních řad, většinou formou poznámky redakce. V článku *Jak będzie się głosować?* je popisováno, jakými způsoby je možné hlasování uskutečnit, a jaké by různé způsoby sčítání mohly přinést výsledky. Podle této poznámky redakce jde ale cítit nespokojenost z připraveností polského vedení: *I oto, że Czesi pilnie się już dawno krzątają, by te warunki plebiscytu były dla nich jak najkorzystniejsze, o tem wiemy z gazet czeskich, ale żeby z polskiej strony w tym względzie coś czyniono, o tem mało słyhać*. Nebo například *Śledztwo w sprawie Maiwalda* je případ usmrčeného českého učitele, a rychlé reakce českých správních orgánů. Redakce reaguje takto: *Czy wobec niezliczonych gwałtów czeskich rząd polski równie energicznie interwenował u czynników czeskich, jak czyni to obecnie rząd czeski?*

Výhrady má *Dziennik Cieszyński* také k nadcházejícímu plebiscitu. Má obavy z toho, že opět dojde k ovlivňování nové komise ze strany Čechů. Samotné určení členů komise trvalo velmi dlouho, právě celé období mezi rozhodnutím o plebiscitu a příjezdem komise do Těšína. V jejím čele nakonec stanul francouzský zástupce Gustave de Manneville. Polsko i Československo mělo své vlastní komise na čele té ostravské stanul Šrámek a předsedou Hlavního polského plebiscitního komitétu se stal dr. Kunicki. Dlouhá příprava samotného příjezdu komise vzbuzovala pouze nejistoty a neklid. Redakce se tedy zaměřila na jednotlivé politiky, já nyní zmíním články o těch českých.

Začnu samozřejmě T. G. Masarykem, jehož jméno se objevuje ve dvou článcích, a jenž si stále drží popularitu u polského tisku. *Niewygodne przypomnienie* hovoří o tom, že český profesor a prezident si získal antipatie u svého národa tím, že byl proti anexi Slezska. Autor článku poznamenává: *Biedny ten miłowany prezydent*. Český ministr zahraničí Edvard Beneš se už takové počtě netěší, vzhledem ke své funkci se ale v *Dzienniku Cieszyńském* jeho jméno objevuje z českých ministrů nejčastěji. Dovídáme se o něm z článků: *Benesz przed zgromadzeniem Narod. przeciw Polakom*, *Wyjazd Benesza do Paryża*, *Benesz o stosunkach polsko-czeskich*, *Nota Clemenceaua do Benesza*, *Dr. Benesz o położeniu politycznem*. Velmi frekventovaným jménem je také jméno českého premiéra Karla Kramáře. *Demonstracya przeciw Kramarzowi w zgromadzeniu Narodowym*, *Kramarz nie odda Śląska*, *Kondotyrska wyprawa Kramarza po Cieszynie*, *Kramarz u Denikina* jsou články, které jej vystihují spíše jako zákeřnou nebo směšnou postavu. Co se týče českého ministra financí, můžeme se setkat hned se dvěma jmény: *minister skarbu Horaszek prosi o demisyę z powodu przepracowania* a *ogromną sensacyę wzbudza arestowanie szefa ministerium skarbu Jiraka*. Taky padá zmínka o ministrovi Vavro Šrobárovi, který měl na starost správu Slovenska.

Slovenskou otázku v *Dzienniku Cieszyńském* v tomto období reprezentuje kauza Andreje Hlinky, slovenského katolického kněze, který usiloval o nezávislost Slovenska. Andrej Hlinka se snažil na mírové konferenci v Paříži rokovat za slovenský nezávislý stát, neuspěl a po návratu zpátky byl uvězněn za zradu. Byl ale okamžitě propuštěn a bylo mu dokonce nabídnuto poslanecké křeslo, které přijal. Poláci samozřejmě stojí za slovenským národem a z článků týkajících se Hlinky nebo obecně Slovenska je možné vyvodit, že tento kněz je hrdina a mučedník, a že podle polského mínění by Slovákům bylo lépe bez Čechů. Navíc v článku *Czesi na Słowaczyźnie* jsem objevvila tuto předpověď: *Stanowisko Czechów na Słowaczyźnie jest bardzo słabe. Panowanie ich w tym kraju będzie, według wszelkiego prawdopodobieństwa, bardzo krótkie*. O událostech souvisejících se slovenským obyvatelstvem nebo územím hovoří například tyto zprávy a články: *Słowacy i Górnoślązacy w Paryżu*, *Spisz zapewniony dla Polski*, *Lud Słowacki a arestowanie ks Hlinki*, *Czechom grunt się pali pod nogami na Słowaczyźnie*, *Czesi na Słowaczyźnie*, *Walka o Słowaczyznę*, *Plebiscyt także na Spiżu i Orawie*, *Nie będzie głosowania w Czadeckiem*, *Bunt dwu pułków słowackich*, *Zwycięstwo Ks. Hlinki*, *Czesi w strachu przed Węgrami*, *Słowacy przeciw husyckim rządóm*, *Preszburg nie Bratislava?*,

Nowe wytyczenia granic węgierskich, Nowe alarmy ze Słowaczyny o ofenzywie Madziarskiej, Węgry zaatakują Czechów, Gnębienie Słowackiej partii ludowej.

Jak jsem již zmínila, velkou důležitost začala v regionu mít hospodářská politika obou států. V Československu se vystřídali hned tři ministři financí ve velmi krátkém čase, z čeho ten první, Alois Rašín, podle *Dzienniku Cieszyńskiego* českou ekonomiku potopil. Deník informuje, že směnný česko-polský kurz je velmi špatný. Také zdůrazňuje, že Československo potřebuje Polsko pro odbyt svého zboží. Bez Polska československá politika nemůže přežít a Poláci nejsou povinni Čechy zachraňovat. V Čechách panuje chudoba a korupce, situaci také ztěžuje stávková hnutí horníků. 19. číslo deníku z roku 1920 má jen jednu stranu, z důvodu nedostatku paliva potřebného k fungování tiskařských strojů. O české ekonomické situaci informuje tisk v těchto článcích: *Polska skazana na pomoc Czech!*, *Kwestya węglowa w środkowej Europie*, *Protest z powodu kursu przymusowego dla czeskich koron*, *Spadek korony czeskiej*, *Układ handlowy Czech z Polską, podanie się do dymisji czeskiego ministra skarbu*, *Zamknięcie ruchu towarowego z Czechami i Austryą*, *Hrozy klęska cukru czeskiego*, *Mizerny wynik czeskiej pożyczki wewnętrznej*, *Panama czeska*, *Olbrzymie rozm. strejku w czeskim przem. metalurgicznym*, *Czeska katastrofa gospodarcza*, *Czeski minister pod kluczem*, *Czesi chcą przewagi gospodarczej*, *Nawet cukru mają za mało*, *Miliardowe długi czeskie*, *Morawy zaopatrzone są w żywność jeszcze tylko na 15 dni!*, *Deficyt miasta Pragi*, *Sytuacja węglowa poprawi się w krótkim czasie*, *Strejk w zagłębiu skończony*.

Na závěr bych ráda ještě připojila několik zajímavostí. Například zpráva *Strach przed końcem świata* informuje o tom, že ačkoliv panovalo mnoho obav po celé Evropě, 17. prosince 1919 nedošlo k zániku světa. V tomto stejném čísle je zrušení celibátu na českém území popsáno jako *walka o celibat i o narodowy szowinizm*. Opět jsem rovněž narazila na regionální básnickou tvorbu. Jejím autorem je Andrzej Chmurny a jde o čtyři básně: *Nie cieszcie się!*, *Upiory*, *Tam...* a *Zakon Boży*. V čísle 3. se zase nachází bajka nebo smyšlený příběh, jehož autorem je Jantek z Bugaja o tom, jak se Čech dostal do nebe se zakončením: *A św. Marcin przyjechoł na siwym ale zabłoconym koniu, bo się błoto rosprysło, kiej Cech do nieba się nie dostanie*.

5.8 NOŽEM, PAĽKĄ I GRANATEM ANEB VYHROCENÁ AGRESE

Dne 30. 1. 1920 přijíždí do Těšina koaliční plebiscitní komise. Místo aby příjezd komise a s ní koaličních vojsk situaci uklidnil, napětí se rapidně stupňuje a opět dochází k potyčkám a brutálním útokům. Pokračuje vysídlování, zatýkání, protesty a bojůvky. Tato situace pokračuje až do 5. 5., což je den, na který byl stanoven plebiscit.

Zprávy týkající se komise a plebiscitu přesvědčivě vévodily hlavním stranám *Dzienniku Cieszyńského*. Již od počátku nepanuje z polské strany velká důvěra v plebiscitní komisi, tato nedůvěra se jen prohlubovala, až vyústila v bojkot jednání. Důvod bojkotu je něco, na čem se české a polské prameny neshodují. Podle těch českých Polsko plebiscit odmítlo, protože vědělo, že nezvítězí. Jako obranu proti tomuto argumentu se polský tisk vytasil s tabulkami ze sčítání obyvatelstva z roku 1901, aby poukázal na to, že rozdíl je až příliš markantní oproti plebiscitnímu sčítání. Podle *Dzienniku Cieszyńského* polská strana musela ukončit jednání jednoznačně kvůli tomu, že Češi hodlají hlasování zfalšovat a komise nad tím zavře oči. Jako důkazy pak slouží obrovské množství článků, které popisují situaci v jednotlivých vesnicích. V nich obyvatelé ze svých zkušeností poskytují informace o tom, jak Češi plánují úmyslně snižovat procento volební účasti ve vesnicích s vysokým počtem obyvatel. Jako podklad pro takovéto příběhy Poláci používají plebiscit, který se měl odehrát na jiném sporném území, shrnuje to článek: *Na Spiszu i Orawie. Parodya plebiscytu*. Nakonec o rozdělení sporného území kolem Spíše, Oravy a Čadce bude rozhodnuto zároveň s Těšínským Slezskem. Mezitím v Těšínsku dochází k násilnému vysídlování polských obyvatel nebo k násilným konfliktům, které mají za úkol promíchat složení obyvatelstva, případně si přiklonit na svou stranu také německou menšinu a takzvané Šlonzáky, obyvatele Slezska bez jednoznačného národnostního původu. Chystaný plebiscit se 5. 5. nakonec nekoná, je přesunut až na červenec, ani tehdy k němu ale nedojde. Toto jsou všechno články a zprávy týkající se výlučně plebiscitu: *Przyjazd komisji plebiscytowej opóźni się o 3 dni?*, *Komisja plebiscytowa przyjeżdża do Cieszyna*, *Do mieszkańców Księstwa Cieszyńskiego*, *Koalicyjna Komisja plebiscytowa w Cieszynie*, *Przemówienia Latinika, posła Zamorskiego i hr. Manneville*, *Czeska nieudała próba przywrócenia linii demarkacyjnej ze względu na przemysł*, *Słowa ostrzeżenia*, *Komisja koalicyjna z Cieszyna bada teren plebiscytowy na Spiszu i Orawie*, *Protest przeciw stronnictwu koalicyjnej Komisji plebiscyt. w Cieszynie*, *Nowa granica administracyjna w Cieszyńskim*, *Wiec spisko-Oravski*, *Zjazd P.P.S. w Cieszynie*, *Żądamy rozszerzenia terenu plebiscytowego na*

Spiszu, Orawie i Czaczy!, Nowy zamach na nasz stan posiadania, Francuz czy Czech, Dalsze dowody stronniczości Komisji alianckiej, Sejm w obronie Cieszyńskiego, Jak Czesi nie liczą się z żadnymi zarządzeniami komisji alianckiej, Żądamy plebiscytu nie carbolityzmu, A komisja w dalszym ciągu milczy, Nawet w Paryżu skład i postępowanie ciesz. komisji plebiscytowej zaczyna budzić zdziwienie, Dziesięć tysięcy Ślązaków z Cieszyńskiego ślubowało w Krakowie wierność Polsce, Jak kłamać to po czesku, Cała Polska stoi za posłem Zamorskim i jego słowami, Interwencja rządu polskiego w sprawie cieszyńskiej, O przyspieszenie okupacji Spisza i Orawy, Kontrola entente'y nad wywozem węgla z obszaru plebiscytowego, Czesi rozbili rokowanie polsko-czeskie, Sejm w obronie Śląska Ciesz. Spiszu i Orawy, W kwestii uprawnienia do głosowania, Podejrzany pośpiech, Komisja broni złodzieji, Metody polityczne czeskie, Kapitulacja Kom. pleb. przed Czechami a żądania pod adresem Polaków, Na Spiszu i Orawie, Międzysojusznicza komisja plebiscytowa swoje a Czesi swoje, Hr. Manneville o kwestii Cieszyńskiej, Rozporządzenie komisji w sprawie wybryków propagandy, Przepisy wykonawcze dotyczące prawa głosowania, Nie rokujemy już z Czechami!. Vyrovnat se množství zpráv souvisejících s plebiscitní komisí mohly pouze zprávy o incidentech mezi česko-polským obyvatelstvem. K nim dochází z důvodu vyhrocení propagandy na obou stranách.

Násilnosti v regionu jsou opět na denním pořádku, mohla jsem se o nich dočíst v rubrice *Korespondence*, v článcích označených názvem vesnice i na titulních stranách. Slovní zásoba začíná být opět omezenější, ale zato agresivnější. Velmi často se nyní objevuje slovní spojení *bandy českých opryskův*, přičemž *opryška* znamená v překladu grázl nebo výtržník. Zde jsou některá zajímavá vyjádření nebo naopak ta frekventovaně používaná: *hrdziny czeskie, rozpoczynają się rządy palki, noża i browninga, krwawe wypadki, bezprawne i czysto po czesku brutalne, pokostowana czeszczyną, zaprzecanie Czechom, mystrze bandytyzmu – hrdziny – legionarze, czeski agitator, bandytyzm czeski, ciężkie dnie pełne grozy, lęku i bólu, na żołdzie Judasza, grozili ogniem i śmiercią! Czemu nie meczem!, prowokują spokojnych obywateli, niepoprawni czechofile świstki, płatni agitatorowie czescy, zakała koźdoniowska*. K zesměšňování českých vojáků nebo obyvatel už dochází mnohem méně, redakce se soustředí spíše na vyzdvihnutí české brutality a chladnokrevnosti. Co se týče samotných zločinů, vévodí především zatýkání spojené s výslechy z podezření o držení zbraně, dále také rvačky a bojůvky, způsobené českými provokatéry, nebo například i krádeže a žhářství. Méně často jde pak o osobní

konflikty obyvatel nebo o úřední diskriminaci. Incidenty jsou popsány například v těchto článcích: *Bystrzyca, Sucha Średnia, Gniazdo bandytyzmu czeskiego, Cierlicko. Bal czeski, Bandytyzm czeski, Ligotka kameralna, Orłowa, Golezów. Czeska komedya, Czesi przeprowadzają rewizye w Bielsku, Piekło w zagłębiu, Okropne stosunki w Łazach, Z Drogomyśla, Trzyniec, Ofiara bestialstwa czeskiego, Anarchia, Z piekła czeskiego w zagłębiu, Rychwałd, Niesumienna agitacya, Michalkowice* nebo *Znowu gwałty czeskie*. Ještě bych chtěla zvlášť zmínit například články *Rychwałd, Rugi w Radwanicach, Ofiara rugów czeskich, Bażanowice*, které se týkají vysídlování polského obyvatelstva. Do těchto prázdných domů, převážně ve vesnicích, kde dominuje polské obyvatelstvo, se stěhují Češi. Je to politický tah, který má napomoci českému vítězství v plebiscitu. Obecně je většina článků týkajících se násilných incidentů označena jménem vesnice, nejběžnějšími nadpisy v tomto období jsou *Orłowa, Rychwałd, Łazy, Michalkowice* a *Trzyniec*. Polské obyvatelstvo se obecně cítí ohrožené a nemá pocit zastání u své vlastní vlády.

Opět je tedy možné se setkat s poznámkami redakce, které apelují na polskou plebiscitní komisi nebo přímo na vládu. Takovýchto protivládně naladěných článků je mnohem více než v přechozím období, kde se vyskytovaly spíše sporadicky. Je to dáno také tím, že názor na Československo v jiných oblastech Polska, včetně hlavního města, není tak jednoznačně proti český jako ve Slezsku. *Kongres ludowców, Czesi przeprowadzają rewizye w Bielsku, Niepoprawny optymista, Domagamy się wkroczenia armii polskiej, Międzysojusznicza komisya plebiscytowa swoje a Czesi swoje, Frysztat* jsou některé z článků, ve kterých redakce veřejně vystupuje proti polské politice. Vybrala jsem jednu pasáž z 5. 3. 1920, která názorně představuje jeden z dominujících názorů slezského veřejného mínění: *Jest dziwna nekonsekwencya w polityce polskiej wobec Czechów. Delegat rządu polskiego i mąż zaufania sejmu, pos. Z a m o r s k i zapowiada, że wojna z Czechami byłaby wojną w Polsce najpopularniejszą, równocześnie zaś ministerstwo spraw zagranicznych wysłała do Pragi posła w osobie chronicznego ugodowca. Coś jest tu w nieporządku! Byłoby požądane, by w jak najszybszym czasie wyklarowała się linia polityczna rządu i sejmu wobec naszego wiarołomnego sąsiada, któraby nie dopuszczala do tego, by ministerstwo spraw zagranicznych uprawiało jakieś karkołomne extratoury wbrew woli i przekonaniu całego społeczeństwa polskiego*. Tento postoj se bude v následujících obdobích rozvíjet a povede i k dosud neobvyklé sebekritice.

5.9 OŚWIADCZENIE ANEB KOMPLIKOVANÁ DIPLOMATICKÁ SITUACE

Plebiscit měl proběhnout v Těšínském Slezsku 5. května 1920. Nebylo to však možné z důvodu české agitace, podvodům a také předpojaté spojenecké komisi. Krakovská jednání mezi českými a polskými delegáty také nedospěla k žádnému výsledku, protože česká delegace trvala na plebiscitu a odmítla konstruktivně vyjednávat. Taková byla podle *Dzienniku Cieczyńskiego* situace v květnu 1920. Podívám se nyní na další vývoj událostí z pohledu deníku do srpna roku 1920, kdy bude definitivně rozhodnuto o osudu Těšínského Slezska pomocí arbitráže.

Články informující o vývoji rozhraničení jsou různorodé. Některé jsou čistě informativní, některé jsou vybaveny poznámkami redakce, částečně jde také o polemizování a někdy čistě o agitaci. Mnohdy je složité pro čtenáře určit, zda článek obsahuje nějaké validní informace o politické situaci nebo jde pouze o spekulace. K tomu přispívají zavádějící nadpisy a nejasný zdroj informací. Mezi neutrální zprávy, navzdory jejich někdy zavádějícím nadpisům, bych zařadila tyto: *Czeskie gniewy z powodu odroczenia plebiscytu*, *Nowy poseł francuski w Pradze*, *Czesi konfiskują amunicję polską*, *Stosunki dyplomatyczne między Polską a Czechosłowacją przerwane*, *Kwestya cieszyńska w Lidze narodów*, *Sąd rozjemczy rozstrzygnie?*, *Rokowania bezpośrednie między Pragą a Warszawą*, *Czesi zasadniczo nie sprzeciwiają się arbitrażowi*, *Czesi domagają się plebiscytu*, *Sprawa Śląska załatwiona*, *Sprawa cieszyńska w Paryżu*, *Rozstrzygnięcie w sprawie Ks. Cieszyńskiego*. Články, které bych nezařadila mezi neutrální pak měly rozličné emoční zabarvení. Některé kritizovaly Československo, některé spojeneckou komisi a zbylé dokonce polské vedení. Češi jsou stále vyobrazováni ve velmi negativním světle jako *narod waleczny*, jak je možné vidět v této ukázce z článku „*W kraju panuje spokój...*“: *Oto Czesi bezsprzecznymi są dziś panami życia i śmierci zagłębia, zdołali już nareszcie pozbyć się stamtąd tysięcy najbardziej uświadomionych górników, rugami trwającymi już dwa miesiące, zmasakrowali lub powyrzucali całą inteligencję polską stamtąd, zagłębie oczyścili, uciszili i obsadzili kilku tysiącami żandarmów – Czesi są tam już gotowi*. Tato kritika částečně souvisí i s tou polské vlády. Fakt, že Češi provedli různá opatření v regionu, aby byl případný plebiscit v jejich prospěch, zatímco Poláci jsou naprosto nepřipravení, byl jedním z hlavních bodů kritiky ze strany polského tisku. Článek s názvem *2. lipca* je zase velmi otevřenou kritikou spojenecké komise v Těšíně, podle kterého komise nejen, že není schopna

nastolit pořádek, ale také je příčinou agrese v regionu: *Przed przyjazdem komisji był jeszcze względny spokój w kraju. Jeszcze w biały dzień nie rozbijano ludziom głowy a w nocy nie demolowano domów granatami ręcznymi i bombami. Jeszcze w pierwszych dniach pobytu komisji mógł się odbyć wiec polski nawet w Orłowej. Zaraz potem jednak zaczęła działać komisja a owocem działalności tej stosunki dzisiejsze w zagłębiu.*

Článek z 5. května 1920 *Na Spiszu i Orawie. Parodya plebiscytu.* je reportáž, která porovnává toto plebiscitní území s tím těšínským. Podle něj je na obou územích stejný nepřítel, tedy Čech, a používá stejné zbraně a taktiky. V čem je ale diametrální rozdíl, to je složení obyvatelstva. Na spišsko-oravském území žijí převážně zemědělci a horalové, kteří nejsou zvyklí válčit jako horníci a dělníci na Těšínsku. Poláci, protože o Slovácích se v článku nehovoří, jsou tedy utiskováni Čechy: *Zjednej strony Czesi rozwijają jawną agitację, z drugiej strony Polacy mają uniemożliwioną nawet jakąś skromną akcję tajną. Ludność tu nie zaprawiona do walki, sterroryzowana 14-miesięczną okupacją czeską, pozostającą pod dalszym terrorem nie śmie się ruszyć.* Deník pak dále sleduje vyvíjející se situaci na Spiši a Oravě, která bude mít stejné vyústění jako ta na Těšínsku, v těchto článcích: *Przed plebiscytem na Spiszu i Orawie, Zdemaskowanie kłamstw Czechówna Orawie, Plebiscyt na Spiszu i Orawie niemożliwy, Czesi na Spiszu i Orawie, Na Spiszu i Orawie Podkomisya dla Spisza i Orawy.* Téma Slovenska v tomto období není nijak výrazné, dokonce ani ve spojení se Spiši nebo Oravou. Naopak je to s tématem Ruska, které plní hlavní strany deníku a proniká i do článků týkajících se Čechů, Československa nebo také Těšínského Slezska: *niewątpliwym jednak jest dla nas koniec całej tej sprawy, t. j. ostateczne nasze zwycięstwo. To, co się dzieje na froncie, tą naszą pewnością utwierdza.* Nebo například: *Armie polskie są niezwyciężone i idą naprzód mimo iskrowych depeš czeskich i pruskich, donoszących, że „Warszawa jest jeszcze zagrożona“..., stąd strach nad Weltawą i krzyk historyczny Beneszów „róbmy czempredziej plebiscyt“.* Kromě takovýchto sebevědomých prohlášení se česko-polský vztah také vyskytuje v článcích popisujících novou evropskou politickou situaci. Československo zaujímá pro alianci výhodný postoj, z kterého vyplývá, že Praha je ochotna jednat s Moskvou a řešit situaci diplomaticky. To se naprosto rozchází s politikou Piłsudského a polské protiruské náladě. V článcích jako *Republika czeska a walka polsko-rosyjska, Wojna polsko-czeska?* a *Korytarz czeski* obviňují Poláci Čechy z oportunistu a zrady. Obávají se také, že se Československo spolčí s Ruskem, případně i Německem, Maďarskem nebo Rumunskem,

proti Polsku: *Teraz, kiedy Polska przeżywa takie ciężkie czasy i kiedy potrzebuje otwartej drogi na zachód, staje się coraz jasnějšem wrogię postępowanie Czechów wobec Polski i cała groza niebezpieczeństwa korytarza czesko-rosyjskiego, nad którym tak usilnie pracują tak Czesi, jak również i Rosjanie.* Polsko-ruský konflikt má důležitý vliv na celé toto období arbitráže, protože napomáhá změně nálad polského národu. Na jaře roku 1920 polské vojenské úspěchy zvyšují sebevědomí jak tisku, tak diplomacie. V létě se pak karta obrací a nálada klesá, společně s možnostmi pro polskou diplomacii. Této šance využijí Češi a dojde tak arbitrážnímu rozdělení ve prospěch české strany. Pokud jde o politiky, tak dvě jména jsou v tomto období velmi výrazná, jsou jimi Edvard Beneš a Josef Koždoň. *Listy Paryskie, Benesz o kwestyi cieszyńskiej, Wojna z Beneszem a Agitacya niemiecka przeciw drowi Beneszowi* jsou články, ve kterých český ministr zahraničí hraje hlavní roli. Jde především o vnitřní politiku Československa, *Listy Paryskie* je ale rozhovor, který v deníku zabírá celé tři strany, což je obrovské množství vzhledem k celkovému počtu stran. Benešova politika je vnímána negativně, protože podle polského novináře se český ministr zahraničí nezajímá o skutečnou situaci v Těšínském Slezsku. Stále má tento ministr ale mnohem větší autoritu než Josef Koždoň, český politik a redaktor konkurenčního deníku *Ślązak*, který v Těšíně bojuje za neutralizaci regionu. Dokonce existovaly výrazy jako *kozdoniowiec, kozdoniowski, kozdonie, kozdoniofilski*, které znamenaly buď sympatie s Koždoňovou ideou o neutralizaci Těšínska nebo měly pouze jednoduše urazit. Josef Koždoň byl výraznou osobností, velmi nenáviděnou, vnímanou jako symbol války a velmi často zesměšňovanou právě *Dziennikiem Cieszyńským*. Mohlo jít čistě o politiku, protože Šlonzáci, starousedlí obyvatelé, kteří nebyli ani čistě polské ani české národnosti, se pod vlivem Koždoně rozhodli při plebiscitu hlasovat pro Čechy. Ale je velmi pravděpodobné, že šlo rovněž o osobní spory zakladatelů dvou vlivných deníků. Zde je krátká ukázka z článku *Koniec Koźdonia* na titulní straně z 21. července 1920: *Koźdoń, kamień obrażenia nic już dla każdego Ślązaka, ale dla Polaka każdego, jak długa Polska i szeroka, musi zniknąć z powierzchni życia politycznego w Czechach. Był to widomy znak wojny polsko-czeskiej. Z końcem plebiscytowej walki – musi się skończyć i on. I kończy się.* Poté, co bylo rozhodnuto o arbitráži, skončila česká spolupráce s Koždoněm.

Toto období, jak už bylo naznačeno v článku o Koždoňovi bylo poslední období, o kterém budu mluvit, jež bylo pronásledováno krvavými ozbrojenými střety. Opět jsem se setkala s incidenty převážně v rubrice *Korespondencye* označenými názvem vesnice:

Sucha Średnia, Bobrek, Bojówki czeskie w Stonawie, Brzeszcze, Michałkowice, Trzanowice – Szykany żandarmerii czeskiej, Dziećmorowice, Cierlicko, Sucha Górna. Dochází k vyřizování účtů a škodám na životech i majetku. Neobvyklý je ale článek *Nie można prawem – Więc na odlew!*, jehož tématem jsou sice *rugi*, ale oběťmi jsou tentokrát Češi. Polákům již došla trpělivost, do této chvíle se snažili žít v míru. Takto je incident popsán v *Dzienniku Cieszyńském: W Dziećmorowicach wyrzucono kilkadziesiąt rodzin czeskich i w nich mieszkaniach osadzono wyrugowanych Polaków, to samo dzieje się we Frysztacie, a stanie się wszędzie, gdzie Czech na naszej Polskiej ziemi mieszka, aż po Wołyń, gdzie czeskich kolonistów jest do 80 tysięcy.* Je to ovšem ojedinělá zpráva, všechny ostatní popisují české zločiny. Ve větší míře k takovýmto násilným událostem ale již do konce roku 1921 docházet nebude.

V tomto období se také v sekci inzerátů a reklam objevuje nový fenomén, který přetrvává ne déle než několik měsíců. Na místo běžné poptávky nebo reklamy je otištěno takzvané *Oświadczenie*, které nás informuje, že občan podávající toto oznámení není čechofil ani nijak nespolupracuje s Čechy. Takových oznámení mohlo na poslední straně být až třeba osm a vypadalo například takto:

Oświadczenie.

Oświadczam, że nigdy polityką czechofilską się nie zajmowałem ani też zajmować nie będę. Pragnę żyć spokojnie z ludem Polskim.

FRANCISZEK ZDENEK,

gozpodzki w Cieszynie.

Kromě *rugowania Czechów* a *oświadczenia* jsem našla ještě jeden neobvyklý úkaz z tohoto období. Samotný obsah zprávy *Przemysł szklany w Czechach* není nějak zvláštní, jde totiž o informace o produkci českého skla. V článku je uvedeno, že česká sklářská výroba je kvalitní a o výrobky je velký zájem. Po velmi dlouhé době jde o první zcela pozitivní článek o Československu bez ironie nebo politicky naladěných poznámek redakce.

5.10 POLSCE ZOSTAWIONO TYLKO SKRAWKI ANEB PO ROZHODNUTÍ

30. července 1920 ohlašuje titulek na hlavní straně *Dzienniku Cieszyńskiego* verdikt arbitrážní komise ve Spaa z 28. července. Zpráva přišla od české tiskové kanceláře a zpráva měla název *Rozstrzygnięcie w sprawie Ks. Cieszyńskiego*. Po něm následovaly *Trakaty dodatkowe*, které informovaly detailně o způsobu, jakým dojde k rozhraničení Těšínského Slezska. 5. srpna 1920 je v deníku otištěn *Urzędowy tekst rozstrzygnięcia w sprawie Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy*. Počátek mého dalšího výkladu budou tvořit tyto historické dny a závěr pak konec roku 1920.

Články a zprávy následující po rozhodnutí arbitráže jsou v prvních několika dnech velmi protichůdné. Některé, jako třeba *Sprawa Śląska definitywnie załatwiona* nebo *Podpisanie traktatu polsko-czeskiego w Paryżu* chladně oznamují, jak se věci mají. *Tak, ale co dalej?* a *Rozdział śląska* kritizují způsob, jakým bylo Těšínské Slezsko rozděleno, ale jsou v rámci možností smířeny s faktem, že k rozdělení došlo. Pak jsou ještě články typu *Przetrwamy* a *Do ligi narodów*, které nehodlají rozdělení přijmout a povzbuzují k nějaké akci. Veškeré tyto názory se nacházejí společně na stejných stranách *Dzienniku Cieszyńskiego*. Tato rozpolcenost bude brzy potlačena zprávami z války s Ruskem, které budou mít prioritu v nadcházejících podzimních vydáních. Pokud jde tedy o rozhraničení, podívám se nyní, kterému státu co připadlo podle článků *Rozstrzygnięcie w sprawie Ks. Cieszyńskiego*, *Rozdział śląska I., II.* a *Polsce zostawiono tylko skrawki*. O základním rozdělení se čtenáři *Dzienniku Cieszyńskiego* dozvídají od české tiskové kanceláře: *Otrzymaliśmy całe zagłębie karwinskie i kolej koszycko-bogumińską. Z okręgu Cieszyńskiego przypadł nam obszar mniejszej poczawszy od Piersny, wzdłuż rzeki Olzy z przemieściem Cieszyna na lewym brzegu rzeki z Jabłonkowem i okolicą.* Pokud jde o rozlohu a počet obyvatel, vypadá to po rozdělení takto: *Obszar, który przypadnie Czechosłowacyi, wynosi dokładnie 1268 km. kw., (55'5%), przyznany Polsce 1013 km. kw. (45'5%)... Niesprawiedliwość podziału zaznaczy się tem dobitniej, gdy weźmiemy pod uwagę stosunki narodowościowe samego obszaru przyznanego Czechom. Najwięcej w nim będzie Polaków: 47'6%, mniej Czechów: 39'2%, Niemców: 11'1%, reszta innych narodowości.* Vzhledem k náboženství rozdělení vypadá takto: *Przy podziale Śląska dostało się pod panowanie czeskie 71'5% katolików, 53'3% ewangelików, 40'9% żydów, 73'1% wyznawców innych religii lub bezwyznaniowych. Dostaliśmy zatem tylko żydów nieco więcej niż Czesi.* Kromě toho také zůstala na českém území většina polských škol. Rovněž zemědělská

půda a zalesněná území byla rozdělena mezi dva státy: *Na terytorium polském pozostało 10 kompleksów z ziemią rolną i 6 rewirów leśnych. W obszarze przyznanym Czechom są tylko 3 kompleksy rolne we własnym zarządzie i 3 wydzierżawione, ale zato 12 rewirów leśnych.* Jedná-li se o spišsko-oravské území, ani tam nedošlo ke spravedlivému rozdělení: *Wszystko, co miało wartość większą na plebiscytowym terenie, wydarto Polsce, wydano na łup czeski: linię kolejową, bogate lasy w namistowskiem i w Jaworzynie, źródliska w Połhorze, uroczą dolinę Bailej Wody, wartościową turystycznie, Jaworzynę, nadającą się na letnisko – jednym słowem bezwzględnie wszystko, z czego obcy w tych stronach przybysz czeski może mieć źródło dochodów.* Další vývoj politické situace a veřejného mínění po ohlášení hranice je možné sledovat v těchto textech: *Uroczyste oświadczenie del. Paderewskiego w Paryżu, Likwidacya Rady Narodowej, Czesi zajmują Śląsk, Podpisanie traktatu polsko-czeskiego w Paryżu, Ruch antymilitarny w Czechach, Olbrzymy wiec w sprawie Śląska Cieszyńskiego, O polityce polskiej na Śląsku, Objęcie urzędów na Śląsku przez Polskę i Czechy, Wywiad z generałem Latinikiem, Rozporządzenie, Pograniczne urzędy celne, Sejm nie będzie ratyfikował rozstrzygnięcia w sprawie Cieszyńskiego, W sprawie rozdziału Śląska, Przepisy rewizyi celnej, Rozwiązanie cieszyńskiego wydziału gminnego, Saska Kępa zaopatruje się w żywność, Protest Polaków pod zaborem czeskim, Mała entente a Polska, Szykany czeskie w ruchu granicznym, Martyrologia szkolnictwa polskiego w zaborze czeskim, Rokowania polsko-czeskie w Warszawie, Karwina, List otwarty do ks. Londzina, Umowa polsko-czeska o ruchu kolejowym, Nowe szkoły czeskie na obszarze polskim pod zaborem czeskim, Porozumienia czesko-rosyjsko-niemieckie zwrócone przeciw Polsce, Socjaliści polscy w zaborze czeskim pod znakiem ugody, Zgromadzenie nauczycieli pod zaborem, Nierozumne zarządzenie, Minister ks. Sapieha stwierdza winę posłów Daszyńskiego i Kunickiego w sprawie Śląska Cieszyńskiego, Umowa pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czesko-słowacką w przedmiocie obywatelstwa i spraw z niem związanych.* Poslední zmíněná zpráva ze dne 10. prosince 1920 je rozsáhlý text, který detailně rozebírá jednotlivé záležitosti týkající se převážně práva v rozděleném regionu. Oficiálně je tedy válka ukončena, ale i v dalších letech bude napětí spojené s Těšínskem intenzivní.

S definitivností rozhraničení začíná slábnout poměr článků týkajících se politiky a větší váhu získávají ty o ekonomice v regionu. Rozhraničení v praxi nemělo takový rozměr národnostní jako ekonomický. Všechny zajímalo, jak se ustálení hranice odrazí na jejich platu, směnném kurzu a cenách výrobků. Na hlavní straně *Dzienniku*

Cieszyńského se objevují dvě různé ceny za výtisk, jedna v polských markách a jedna v českých korunách. *Program finansowy Englisza* je článek, který popisuje polské i české státní dluhy vzniklé přijetím části dluhů bývalého Rakousko-Uherska a vojenskou půjčkou. Situace je v závěru shrnuta takto: *Że Czechy stoją przed bankructwem, jest nieprawda, gdyż Czechosłowacya ma warunki gospodarcze po temu, by się państwo same mogło wyżywić, przyczem za import zapłacić możemy cukrem i innymi produktami. Trzeba tylko pracować.* Z počátku po rozdělení hrálo největší ekonomickou roli uhlí. Podle *Skarby węglowe w Ks. Cieszyńskiem* má Československo dostatečné zdroje v severních Čechách a v Ostravě, tudíž karvinský revír vůbec nepotřebuje. Nicméně podle zpráv *Rozpoczęcie nakładów handlowych czesko-polskich w Krakowie* a *Zawarcie układów handlowych między Czechami a Polską* ze září 1920 proběhla v Krakově jednání, která měla za výsledek dohodu o dodávce uhlí a koksu do Polska a ropy do Československa. Nejožehavějším tématem byla ale jednoznačně měna a směnný kurz. Na polské straně platila polská marka a na české koruna, přičemž oba státy měly velmi přísná kurzovní pravidla. Problém nastal ve chvíli, kdy česká strana nastavila kurz 1 Kč za 4 M. Tento kurz byl později upraven na 1 : 1 pro určité případy, ale poznámka redakce označuje situaci takto: *Rzecz cała wygląda na zgóry ukartowaną machinację czeską.* O problémech týkajících se měny a kurzu hovoří například články *Strajk w Trzyńcu jako protest przeciw niesprawedliwej wymianie waluty*, *Czeska wymiana waluty*, *wywiad z generałem Latinikiem*, „1 Kč za 1 markę?”, *W sprawie wymiany waluty a Praga, Berlin i Gdańsk zabijają markę polską.* Z oznámení na inzertní straně také vyplývá, že se česká Union Banka stěhuje z Polského Těšína a informuje klienty o převodu dokumentů do jiné banky. 30. prosince je pak na hlavní straně rozsáhlý článek *Charakterystyka stosunków robotniczych w Europie*, který popisuje pracovní podmínky a zákony v jednotlivých zemích Evropy. Československo se vydalo stejně jako Anglie cestou radikální: *Jest to pierwsze (a dotychczas jedyne) państwo, które wprowadziło 8-godz. dzień pracy w rolnictwie. Złożonym został również projekt prawa o radach robotniczych.* Češi to vidí pozitivně, ale různé incidenty v Čechách podle *Dzienniku Cieszyńského* mohou svědčit o opaku.

Obecně je v tomto období podstatně méně zpráv, které se týkají Československa. Průměrně jsou to 4 zprávy za výtisk, v předešlém období to bylo 7 až 10. Důvodem je jednak definitivní rozhraničení, jednak konflikt s Ruskem, ale rovněž přesunutí kritiky z českých představitelů na ty polské. Do hledáčku *Dzienniku Cieszyńského* se dostávají

slezští delegáti, komise, polská vláda nebo také polský tisk. Viníky nevýhodného rozhraničení jsou *Narodowa demokracja, Rada Narodowa Ks. Cieszyńskiego, posłowie Daszyński i Kunicki, delegat w Paryżu Gustaw Szura* nebo obecně Varšava. O nespokojenosti s vlastními zástupci informují například články *Do ligi narodów, Chwila nieodpowiednia, O polityce polskiej na Śląsku, W sprawie rozdziału Śląska, Czeski uniwersytet w Ostrawie, Państwowa szkoła przemysłowa w Bielsku, Niezaradność gminnego Urzędu mieszkaniowego w Cieszynie, Interpelacja Śląska w Sejmie, Konferencye polsko-czeskie w Warszawie, Mieszana komisja polsko-czeska dla Śląska, Nerozumne zarządzenie, Minister ks. Sapieha stwierdza winę posłów Daszyńskiego i Kunickiego w sprawie Śląska Cieszyńskiego* nebo *Dwóch postanowień nie było?*.

5.11 DON KICHOCI I SANCHO PANSOWIE ANEB USTÁLENÍ

Rok 1921 už podle mého názoru není potřeba rozdělovat na další podkapitoly, poněvadž se nálada polského obyvatelstva na Těšínsku již nijak vážně nemění. Zájem o Československo obecně velmi klesá, v jednom výtisku jsou nyní průměrně jen 2 zprávy týkající se Čechů, Slováků nebo Československé Republiky. Negativní protičeské naladění ale podporuje zajímavý fenomén. Jde o redaktora pišícího pod pseudonymem *w. k.*, jehož agresivní a nenávistné články jsou pravidelně publikovány na titulní straně *Dzienniku Cieszyńskiego*.

Není běžné, že by články v *Dzienniku Cieszyńském* měly podpis autora. Jen výjimečně je pod textem uveden pisatel, obvykle jen v případech odborných článků. Otištěné otevřené dopisy většinou rovněž končily podpisem, případně se mohlo jednat o pseudonym nebo hromadné pojmenování typu *robotnik* nebo *obywatele* v rubrice *Korespondencye*. I z tohoto pohledu byly tedy články *w. k.* neobvyklé. Kritika tohoto autora měla za cíl polskou vládu, ministra zahraničí Edvarda Beneše, polský i český tisk, ale obecně hlavně Čechy. Mohlo jít o aktuální události, ale také o ty uplynulé nebo dokonce článek nemusel mít žádný politický podnět. Mohlo jít pouze u osobní názory nebo úvahy, které obvykle doprovázel velmi silný jazyk, interpunkční znaménka nebo zvýraznění některých sousloví pomocí mezer mezi jednotlivými písmeny. Obecná nálada textů *w. k.* byla ironická, negativní až agresivní a tvořila tak silný kontrast k občasným neutrálním a informativním zprávám o dění v Československu. Pro demonstraci jsem vybrala ukázkou z článku *Skąd można rozpocząć ugodę polsko-czeską?* z 22. července,

ktará kritizuje převážně polskou diplomacií: *Pokazuje się jednak, że gadania ta czeskich dyplomatów, o w o n i c, oblane cukrowaną wodą paru pochlebstw, to jest w s z y s t k o, co nam mają dzisiaj jeszcze do powiedzenia i zaofiarowania Czesi, i że to nie istotnie „mężowie nasi stanu” uważają za wystarczające!... Ale dyplomaci robią chyba swój kiepski interes jednak bez gospodarza!... Społeczeństwo polskie musi zmusić do zaprzestania zabawy tych panów – przelewania z próżnego do dziurawego!... Sejm warszawski musi raz przecie znowu ująć lejce w swe ręce i powiedzieć – nic z tego, z niczego – nic być nie może. M ó w i ć b ę d z i e m o ż n a z a c z ą ć z C z e c h a m i d o p i e r o n a l i n i i 5. l i s t o p a d a. To jest jedyna linia, która i nas i C z e c h ó w obowiązuje. Wszystko się stąd zaczyna i tu kończy Reszta to jest kreślenie karykatur na piasku.* Zde jsou nadpisy některých titulních článků w. k., na kterých je možné vidět, jaká témata související s Čechy a Československem byla předmětem diskusí v průběhu roku 1921: *Zagraniczna polityka Czech, Wewnętrzna a zewnętrzna polityka Czachosłowacyi, Czechy a Polska, Co się dzieje w Czechach, Czechyzacya Śląska Ciesz., Żli Słowianie..., 56-te przesilenie, Poznać przyjaciela – w biedzie, Jeszcze o rozgraniczeniu, W stulecie śmierci Napoleona Wielkiego, Polaków trzeba ukarać!, Czeski humor, Niepoprawni ugodowcy, Polityka rozstroju, Niestychane!, Czechosłowacya idzie z Prusami!, Pod rządem czeskim, Czy zahamowanie zapędów ugodowych?, Przed zapisem dzieci do szkoły, Pobierz polskości zaboru, Handel, ale z granicy 5-tego listopada!, Chroń nas Boże od czeskich „przyjaciół“!, Nowa ugoda 5-go listopada pana Piltza, Don Kichoci i Sancho Pansowie, Dwa zabory – jeden obowiązek, Nowa Austria po staremu w służbie Prus.*

Pokud jde o jiné zprávy, jak jsem již zmínila, byly převážně neutrálního charakteru. Informovaly o politické situaci v Evropě nebo přímo v Československu. Hlavními tématy byly nové školy na české straně, které vyvolaly protesty proti čechizaci „polského Slezska okupovaného Čechy“, preventivní přesun českých vojsk na hranice s Maďarskem a Galicií, Slovensko a také česko-polská jednání a s tím související Malá Dohoda. Česko-polská jednání byla obnovena zhruba na podzim roku 1921. Masaryk doufal, že se Polsko přidá k Malé Dohodě, kterou tvořilo Československo, Jugoslávie a Rumunsko, ale Polsko tato jednání odmítlo. K setkání českých a polských delegátů nicméně došlo na přelomu října a listopadu 1921 ve Varšavě. *Rokowania handlowe polsko-czeskie, Układ polsko-czeski podpisany!, Benesz o ugodzie polsko-czeskiej, Finansowe rokowania polsko-czeskie* jsou zprávy informující o česko-polských

jednáních a o dohodě, která je podepsána 6. listopadu. Jde o mírovou smlouvu o spolupráci Polska a Československa, která má podle prezidenta Beneše sblížit definitivně oba národy. Podle článků w. k. a rovněž článku *Ślązacy! Nie dopuścimy do zaprzecania braci Czechom!* cítí slezská veřejnost jednání Varšavy s Prahou jako zradu: *Czesi w Pradze i czechofile w Polsce chcą Naród postawić wobec faktu dokonanego. Chcą czemprowadzej ratyfikować „ugodę”. Chcą przypieczętować los zaboru czeskiego, przybić wieko nad 200-tysięczną ludnością polską za Ołżą! Śpieszą się, by społeczeństwu nie dozwolili przyjść do siebie z oszołomienia, w jakie wprawić je miały ugodowe mowy Skirmuntów-Piltzów, Beneszów i Masaryków. Ale społeczeństwo polskie już przeciera oczy nawet w Warszawie, poznaje się na podstępnej grze i przybiera wobec t a k i e j u g o d y postawę odporną.*

Kromě mírové smlouvy se také tématem stalo první sčítání obyvatel, které v Československu proběhlo 15. února 1921. *Spis ludności w Czechosłowacyi* nám poskytuje informace o delegaci z Fryštátu, kterou přijal Jan Šrámek, aby vyjádřila svůj nesouhlas s průběhem sčítání v regionu: *Wypadków, gdzie komisarze zmusili ludzi do zapisywania narodowości czeskosłowackiej lub śląsko-polskiej było, jak można z dotychczas zebranych wiadomości wnioskować, do 80 procent, spis taki wymuszony jest tylko krzywdą dla ludności, przeto domagać się musimy przeprowadzenia innego spisu przy współudziale wszystkich narodowości.* Národnostní složení na Opavsku a na české straně Těšínského Slezska z roku 1921 *Dziennik Cieszyński* porovnává se sčítáním z roku 1901. *Obrovský rozdíl v poměru Čechů a Poláků v roce 1901 a 1921 poté vysvětluje českým nátlakem a šikanou během aktu sčítání.*

Chtěla bych také zmínit, že ačkoliv se v deníku objevovaly články, které odmítaly rozdělení, reklamní a inzertní strany odrážely realitu pragmatičtěji. Například inzerát *Slużąca* upřesňoval, že hledá služebnou na české straně Těšína. *Dom murowany* nabízel dům k prodeji nebo pronájmu, ležící v Českém Těšíně. Nebo například reklama *Kurczęta jednodniowe* udával cenu drůbeže v polských markách i českých korunách.

6. ZÁVĚR

Ve své práci *Mediální obraz Československa v polském tisku v letech 1918-1921 ve Slezsku* jsem zjišťovala, jestli se polské veřejné mínění týkající se Čechů, Slováků a Československého státu v průběhu let 1918-1921 měnilo, jak dalece a z jakých důvodů. Došla jsem k závěru na základě článků a zpráv z *Dzienniku Cieszyńskiego*, že počínaje velmi kladným vztahem v roce 1918 k nově se tvořícímu Československu, přes dramatické období nenávisi v letech 1919 a 1920, až po uklidnění v roce 1921, polská nálada silně fluktovala. Rovněž jsem mohla zhodnotit, jakých informací se slezskému obyvatelstvu v této době dostávalo a jaký mohly mít vliv na veřejné dění. Mým názorem je, že není možné objektivně posoudit kvalitu informací v deníku, protože v období národnostních bojů neexistovalo žádné absolutně neutrální médium. Pokud by ale měl být *Dziennik Cieszyński* chápán jako vlastenecký tisk, myslím si, že plnil tuto roli velmi zodpovědně. Na závěr bych chtěla poznamenat, že ačkoliv byl pravidelným zdrojem velkého množství informací ze světa i z regionu, svým silným jazykem a předpojatostí mohl deník přispět k napjaté situaci v prvních poválečných letech v Těšínském Slezsku.

7. BIBLIOGRAFIE

1. BAKALA, J. et al. *Slezsko*. Matice Slezská: Opava, 1992. ISBN (Váz.).
2. BREZINA, I. *Média a moc*. Votobia: Praha, 2000. ISBN 80-7220-085-2.
3. BUŁAWA, E. *Od wspólnoty etnicznej do ukształtowania się wspólnot narodowych 1840-1917*. Zarys kultury materialnej i duchowej: Cieszyn, 2001. ISBN 83-88271-07-5.
4. DUBISZ, S. *Uniwersalny słownik języka polskiego*. Wydawnictwo naukowe PWN: Warszawa, 2006. ISBN-10: 83-01-14689-3.
5. GALANDAUER, J. et al. *O samostatný Československý stát 1914-1918*. Státní pedagogické nakladatelství: Praha, 1992. ISBN 80-04-26140-X.
6. KERSHAW, I. *Do pekel a zpět*. Evropa 1914-1949. Argo: Praha, 2017. ISBN 978-80-257-2301-2.
7. KIKOR-KIEDRONIOWA, Z. *Wspomienia*. Wydawnictwo Literackie: Kraków, 1986. ISBN 83-08-01447-X.
8. KREJČÍ, K. *Úvod do dějin a kultury Polska*. Karlova univerzita v Praze: 1958. ISBN 812-1933.
9. LEŠKA, V. *Rusko, Polsko, Střední Evropa: dědictví minulosti a současnosti*. Ústav mezinárodních vztahů: Praha, 1998. ISBN 4/5-1997.
10. PAVLÍČEK, T. et al. *Nebezpečná literatura? Antologie z myšlení o literární cenzuře*. Host: Brno, 2012. ISBN 978-80-7294-859-8.
11. LUŇÁK, P., PEČENKA, M. et al. *Encyklopedie moderní historie*. Libri: Praha, 1988. ISBN 80-85983-46-X.
12. SZCZUREK, J. *Z wielkich dni Śląska Cieszyńskiego. O milicjach ludowych w latach 1918-1920*. Związek Powstańców Śląskich: Cieszyn, 1933.
13. TRAMPOTA, T. *Zpravodajství*. Portál: Praha, 2006. ISBN 80-7367-096-8.
14. VALENTA, J. *Česko-polské vztahy v letech 1918-1920 a Těšínské Slezsko*. Krajské nakladatelství: Ostrava, 1961. ISBN (Brož.).

15. VEČEŘA, P. *Úvod do dějin tištěných médií*. Grada Publishing: Havlíčkův Brod, 2015. ISBN 978-80-247-4178-9.
16. VERNER, P. *Zpravodajství a publicistika*. Univerzita Jana Amose Komenského: Praha, 2010. ISBN 978-80-86723-88-4.
17. VESELÝ, Z. *Dějiny české zahraniční politiky*. Oeconomia: Praha, 2013. ISBN 978-80-245-1945-6.
18. ZAHRADNÍČEK, T. *Jak vyhrát válku*. ISV nakladatelství: Praha, 2000. ISBN 80-85866-65-0.
19. ZNEBEJÁNEK, F. *Sociologie konfliktu*. SLON: Praha, 2015. ISBN 978-80-7419-177-0.

8. INTERNETOVÉ ZDROJE

1. *Cieszyn* [online]. © 2018 [cit. 2018-04-11]. Dostupné z: <http://www.cieszyn.pl/>.
2. *Internetowy Polski Słownik Bibliograficzny* [online]. © 2018 [cit. 2018-04-09]. Dostupné z: <http://ipsb.nina.gov.pl>.
3. *Pibikowe papiery* [online]. © 2018 [cit. 2018-03-30]. Dostupné z: <https://blog.starepapiery.com/>.
4. *Polska Agencja Prasowa* [online]. © 2018 [cit. 2018-03-24]. Dostupné z: <http://www.pap.pl/>.
5. *Śląska Biblioteka Cyfrowa* [online]. © 2018 [cit. 2017-09-24]. Dostupné z: <https://www.sbc.org.pl/dlibra>.
6. *Wikipedie otevřená encyklopedie* [online]. © 2001-2018 [cit. 2018-04-01]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org>.

Anotace

Ve své práci jsem zjišťovala, jestli se polské veřejné mínění týkající se Čechů, Slováků a Československého státu v průběhu let 1918-1921 v Těšínském Slezsku měnilo, jak dalece a z jakých důvodů. Také jsem hodnotila, jaké informace slezské obyvatelstvo v této době mělo a jaký mohly mít vliv na veřejné dění. Jako zdroj informací jsem použila polský regionální deník *Dziennik Cieszyński*, který byl pravidelným zdrojem velkého množství informací ze světa i z regionu. Hodnotila jsem také jazyk, kterým byly články a zprávy napsány.

Klíčová slova: polsko-české vztahy, historický tisk, deník, Těšínské Slezsko, Slezská válka

Abstract

In my thesis, I found out how much and for what reasons Polish public opinion regarding Czechs, Slovaks and the Czechoslovak state was changing during 1918-1921 in Silesian Těšín. I also evaluated what information the Silesian population at that time had and what influence they could have on public happenings. As a source of information, I used the Polish regional press *Dziennik Cieszyński*, which was a regular source of information from the world and the region. I also evaluated the language in which articles and news were written.

Keywords: Polish-Czech relations, historical press, daily newspaper, Těšín Silesia, Silesian War

Streszczenie

W mojej pracy stwierdziłam, jak zmieniała się polska opinia publiczna dotycząca Czechów, Słowaków i państwa Czechosłowackiego w latach 1918-1921 na Śląsku Cieszyńskim, jak bardzo i z jakich powodów. Zauważyłam również, jakie informacje posiadała wówczas ludność śląska i jaki wpływ miały na wydarzenia publiczne. Jako źródło informacji wybrałam polskie pismo regionalne *Dziennik Cieszyński*, które było stałym źródłem wielu informacji ze świata i regionu. Oceniłam również język, w którym napisano wszelkie artykuły i wiadomości.

Słowa kluczowe: relacje polsko-czeskie, druk historyczny, dziennik, Śląsk Cieszyński, Wojna śląska